

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**Західноукраїнський національний університет**  
**Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій**  
**Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія**

**БІЛОУС ОЛЕКСАНДР ГЕОРГІЙОВИЧ**

**Митне адміністрування: теорія та практика**  
**здійснення в Україні /Customs Administration:**  
**Theory and Practice of Implementation in Ukraine**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування  
освітньо-професійна програма - Фіскальне адміністрування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФМСзм-21

О.Г. Білоус

---

Науковий керівник:

д.е.н., доцент, Т.Я. Маршалок

---

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту:

" \_\_\_\_\_ " \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ О.П. Кириленко

**ТЕРНОПІЛЬ – 2022**

---

## ПЛАН

<b>ВСТУП .....</b>	<b>3</b>
<b>1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....</b>	<b>5</b>
1.1. Сутність митного адміністрування .....	5
1.2. Інституційне забезпечення митного адміністрування в Україні.....	12
Висновки до першого розділу .....	21
<b>2. ПРАГМАТИКА МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ ..</b>	<b>22</b>
2.1. Особливості зовнішньо-економічної діяльності України.....	22
2.2. Прагматика митного адміністрування в Україні .....	29
Висновки до другого розділу.....	35
<b>3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....</b>	<b>36</b>
Висновки до третього розділу .....	47
<b>ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....</b>	<b>48</b>
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>	<b>50</b>

---

## ВСТУП

В період глобалізаційних процесів, розвитку новітніх технологій та зростання ролі міжнародної торгівлі у світі, а також тих криз, які спіткали Світ протягом останніх чотирьох років, процедура побудови ефективної митної політики є чи не найважливішою умовою ефективного функціонування Держави в глобальному просторі. Серед проблем і питань, які потребують ґрунтовного дослідження та вивчення є проблема забезпечення митного адміністрування.

Тому дослідження митного адміністрування, особливостей його здійснення, побудова ефективної системи його реалізації є тими питаннями, які на сьогодні надзвичайно актуалізуються і потребують підвищеної уваги.

Такі питання є об'єктом дослідження не одного науковця, серед яких варто виділити: А. Барікова [26], В. Бех та Є. Цо-кур [27], Л. Гапєєв [18], А. Войцещука [28], Р. Давидова [29], Р. Зелді [30], Л. Івашової та Л. Кийди [31], М. Разумєя [32]. та ін.

Але незважаючи на велику кількість наукових досліджень на цю тематику, залишаються не вирішеними багато питань пов'язаних із забезпеченням ефективного митного адміністрування.

**Мета і завдання дослідження.** Метою роботи є поглиблення теоретичних знань та практичних рекомендацій щодо підвищення рівня митного адміністрування в Україні.

Згідно мети кваліфікаційної роботи сформульовані наступні завдання:

- розглянути сутність митного адміністрування;
- вивчити інституційне забезпечення митного адміністрування в Україні;
- провести моніторинг зовнішньо-економічної діяльності України;
- проаналізувати прагматику митного адміністрування в Україні;
- визначити пріоритети митного адміністрування.

*Об'єктом дослідження* є митне адміністрування.

*Предметом дослідження* є процес забезпечення ефективного митного адміністрування в Україні.

**Методи дослідження.** Для досягнення поставленої мети та вирішення визначених у роботі завдань було застосовано загальнонаукові та специфічні економічні методи дослідження, а саме: аналізу та синтезу; графічний; узагальнення.

Дана кваліфікаційна робота апробована на Студентській науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів».

**Структура та обсяг дипломної роботи.** Дипломна складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дослідження 54 сторінки, при цьому основний зміст викладено на 49 сторінках. Список використаних джерел включає 42 найменування.

---

# 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.

## 1.1. Сутність митного адміністрування

У літературі наукового та економічного спрямування адміністрування – це управління та менеджмент. Тобто все те, що пов'язано із процесом управління.

У словнику економічної термінології термін «адміністрування (від англ. «administration»)» - «це управління, організація, виконання, здійснення, нагляд (контроль); у широкому розумінні, це – організаційно-розпорядча діяльність керівників і органів управління, що здійснюється шляхом наказів і розпоряджень» [1].

З латинської мови термін адміністрування перекладається як можливість керувати через накази, де не враховується думка інших людей. В той час як у словниках сучасності «адміністрування» – це управління, керування, завідування; організаційно-розпорядча діяльність менеджерів й органів управління (аналог керівництва у дещо вужчому змісті)» [2]. Тобто – це термін що асоціюється лише з управлінням через застосування наказів.

«Адміністрування» потрібно розглядати як інструмент влади держави, тоді як менеджмент – це процес управління поведінкою людьми.

Адміністрування полягає у здійсненні управлінських заходів керівниками органів управління, які забезпечуються в основному наказами, розпорядженнями [3].

Найчастіше поняття «адміністрування» розглядають як управлінську діяльність без врахування якихось безумовних дій. Тоді як процес адміністрування є постійним процесом, коли має проявлятися стремління до нехтування формальними процесами.

В українській мові термін «управління» повністю є тотожним зі словом —«адміністрування»—[4]. Тому, приходимо до висновку що якщо

«адміністрування» це «управління», то «митне адміністрування» – це не що інше як «управління у митній сфері».

Досліджуючи теоретичну сутність терміну «адміністрування» можна сказати, що це багатовекторне поняття, пов'язане із бюрократичним методом керування через призму використання наказів та настанов (розпоряджень), а також як діяльність керівників та органів управління щодо прийняття якихось рішень.

Якщо ми говоримо про мету податкового адміністрування, то її варто розглядати як процес погашення платниками податків своїх податкових зобов'язань шляхом впливу контролюючих органів на цей процес, через використання законодавчовстановлених механізмів і процедур [5]. Тому і митне адміністрування, яке є частиною податкового адміністрування, адже мито і є податком, має таку ж мету. За Митним кодексом України до митних платежів віднесені:

- мито;
- акцизний податок;
- податок на додану вартість.

Ці платежі справляються в результаті ввезених, вивезення та транзиту на чи по території України товарів у тому числі підакцизних (продукції).

Загалом «адміністрування» – «це діяльність з керівництва дорученою ділянкою роботи через адміністративні методи управління» [5]. Тоді як «адміністративні чи адміністративно-управлінські методи» – «це способи впливу на керований об'єкт з метою здійснення певної поведінки тих чи інших виконавців» [5].

З огляду на це ми можемо говорити, що митне адміністрування в більш ширшому значенні – це особливий процес управління, комплекс адміністративних методів і засобів впливу на зовнішньо-економічну діяльність, що мають бути організовані так, щоб якісно реалізувати функції

митного регулювання, контролю та забезпечення ефективного функціонування цієї сфери економіки. Тоді як сутність митного адміністрування полягає в тому, що воно полягає в організації системно організаційного та технологічного впливу органів у сфері митних відносин на зовнішньо-економічну діяльність за для здійснення ефективного контролю та регулювання. Така діяльність завжди пов'язана з певними обмеженнями щодо реалізації правил, регламентованих правом суб'єктів господарювання (юридичних та фізичних осіб) на можливість переміщувати товари і транспортні засоби через державний митний кордон України [6].

Але навіть зважаючи на те, що з поняттями «митне адміністрування» та «митно-тарифне адміністрування», що є одне і те саме, досі існує багато дискусій щодо єдиного трактування цього поняття.

Але водночас з цим «митне адміністрування» можна охарактеризувати як найважливішу функцію управління, яка містить в собі такі окремі елементи як:

- планування,
- організація,
- керівництво,
- облік та контроль,
- науку.

Остання складова є найбільш важливою, адже саме наука здатна сформулювати основні принципи якісного управління за певних соціально-економічних умов і обставин, що склалися в суспільно-політичному середовищі.

Через що, поняття «митне адміністрування» варто розглядати в таких значеннях які є взаємодоповнюючими, як:

- 1) «система знань з управління митною справою держави»;
- 2) «як законодавчо обумовлена діяльність митних органів щодо забезпечення надходжень в бюджет»;
- 3) «як організаційно-контролююча діяльність контролюючих органів в

митній сфері»;

4) «як регламентовані законодавством процедури з зі справляння митних платежів.

Також відомо що будь яка управлінська система, має свої суб'єкти та об'єкти на які вони спрямовані, не виключенням є і «митне адміністрування».

Зокрема суб'єктами митного адміністрування є:

- «держава яка уповноважує певні органи (фіскальні)»;
- «суб'єкти господарювання», які пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю, і які безпосередньо займаються переміщенням товарів, робіт та послуг через митний кордон Держави;
- органи судової юрисдикції, на які покладено обов'язки вирішувати спори між органами держави та суб'єктами ЗЕД. Які також мають право приймати відповідні рішення в межах закону, яким вони керуються.

Об'єктом податкового адміністрування визначено процес погашення та першочергового узгодження податкового зобов'язання платниками податків податкових платежів [7] або з іншого боку, це відносини фінансового характеру, які виникають між платниками та державними контролюючими органами в сфері оподаткування з приводу нарахування та сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету та державних цільових фондів [8].

Отже об'єктом в сфері митного адміністрування є фінансові відносини що виникають з приводу нарахування та сплати митних платежів та інших платежів до бюджету, а контроль за таким справлянням покладено на митні органи.

Варто зазначити, що митні платежі адмініструються згідно основ митної політики та складових «митної справи». Процедури та правила митного адміністрування розробляються та базуються на аналізі зовнішньоекономічної діяльності, потребі сприяння розвитку торговельних стосунків із зарубіжними партнерами, на забезпеченні позитивного зовнішньоторговельного сальдо та забезпеченні конкурентоздатності вітчизняних товаровиробників.

Отже, «адміністрування митних платежів» – це сукупність норм (правил),



методів, прийомів і засобів, за допомогою яких митні органи здійснюють управлінську діяльність в митній сфері, спрямовану на контроль за дотриманням податкового та митного законодавства, за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю сплати митних платежів (а у випадках, передбачених законодавством інших платежів, справляння яких покладено на митні органи)» [6].

Якщо ми повернемося до аналізу поняття адміністрування і зокрема адміністрування податків, то у законодавчих актах, зокрема у Податковому кодексі України це поняття трактується наступним чином: «адміністрування податків» – «це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом [9]».

Із вище наведеного аналізу сутності понять «митне адміністрування», «адміністрування митних платежів», «адміністрування податків» можна сказати, що «митне адміністрування» - це система управління, яка є законодавчо регламентованою і базується на відносинах в митній сфері, основними суб'єктами якої є держава (в особі митних органів) та суб'єктами ЗЕД, що спрямована на забезпечення розвитку зовнішньої торгівлі та виконання завдань різного характеру (фіскальних, правоохоронних, регулюючих, контрольних) в митній сфері.

Процес адміністрування митних платежів як комплекс легітимізованих правил конкретних дій включає у себе:

- принципи;
- інструменти;
- методи;
- інститути державного контролю за надходженнями

встановлених обсягів митних платежів у бюджет.

Тоді як до інструментів відносять:

- ставки мита (митних платежів);
- порядок встановлення митної вартості;
- пільги щодо сплати митних платежів;
- систему управління ризиками,
- відсотки;
- штрафи та пеня.

До методів віднесено:

- планування;
- прогнозування;
- контроль;
- облік та аналіз
- організація.

Невід'ємною складовою адміністрування митних платежів є принципи, на яких цей процес базується. Основні принципи наведені у Митному кодексі України. Згідно цього нормативного документу принципами адміністрування митних платежів є:

«Принцип виключної юрисдикції України на її митній території» – цей принцип передбачає пріоритетність вітчизняної законодавчої бази над іншими.

Проте є випадки, коли все ж норми міжнародного права мають перевагу над вітчизняним законодавством.

Таке поєднання передбачене на основі:

1.1. «принципу пріоритету спеціальних норм міжнародного права над загальними нормами права України».

Зокрема, якщо міжнародним договором України, який ратифікований Україною передбачені інші умови, правила, норми ніж це передбачено українським законодавством. Пріоритет надається і норма трактується відповідно до норм міжнародного права [10].

1.2. «принципу надання нормам міжнародних економічних договорів статусу національного законодавства України». Цей принцип означає, що в разі ратифікації тієї чи іншої міжнародної законодавчої бази, законодавство України має базуватися на нормах тих міжнародних законів які ми ратифікували.

1.3. «принципом поєднання законодавства України з комерційним правом інших країн». Це принцип сповідує наступні особливості, зокрема сторони договору між двома суб'єктами які знаходяться в різних державних юрисдикціях мають право обирати право країни, яким визначаються права та обов'язки сторін договорів. Проте, якщо згода між сторонами договору відсутня, то діє право країни місцезнаходження (основного місця діяльності) сторони виконавця договору (продавця, наймодавця, кредитора, поручителя тощо).

Наступний принцип адміністрування митних платежів це принцип «виключних повноважень фіскальних органів щодо здійснення державної митної справи». Такий принцип передбачає можливість реалізації митно-тарифних процедур виключно органами, наділеними повноваженнями здійснювати таку діяльність в митній сфері – Митна служба України.

Принцип «законності» – передбачає застосування і здійснення будь-яких дій контролюючими органами лише в межах чинного законодавства України.

Принцип «єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України» – полягає у використанні єдиних процедур митного контролю незалежно від того що це за товар чи транспортний засіб, а також не залежить від мети чи форми власності, а також призначення.

Принцип «системності» – означає те, що митне адміністрування – це єдина система взаємопов'язаних елементів, а також те, що митне адміністрування є системою та елементом вищої системи – загалом митної політики.

Принцип «додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб» який передбачає однаковий підхід при нарахуванні і сплаті митних платежів.

Принцип «гласності та прозорості» означає, що процес адміністрування

митних платежів має бути відкритим, прозорим і має бути узгодженим.

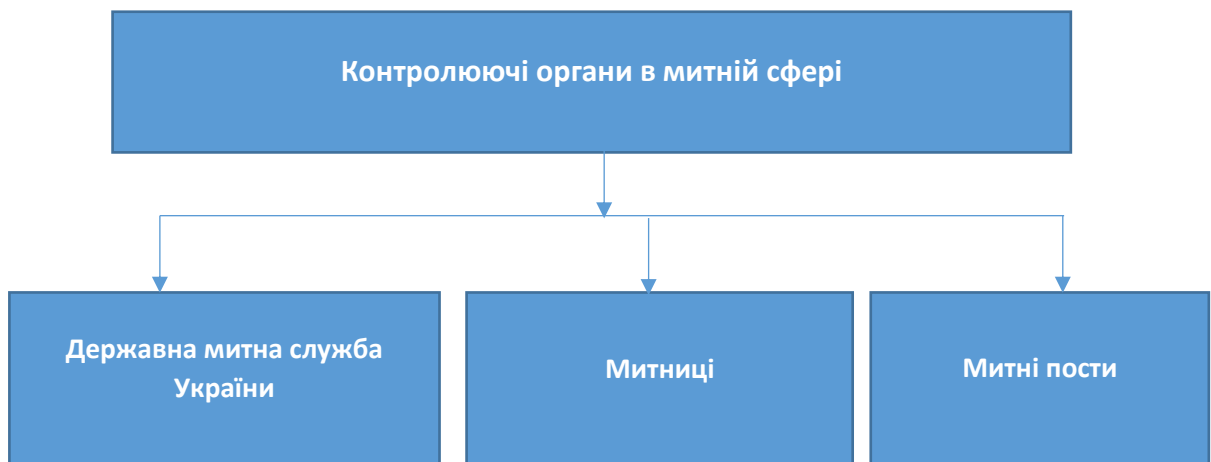
## 1.2. Інституційне забезпечення митного адміністрування в Україні

Процес адміністрування митних платежів згідно чинного українського законодавства покладається на митні органи України.

За Митним кодексом України управлінням митною справою, і безпосередньо митним адмініструванням, займається центральний орган виконавчої влади, що який реалізує державну митну політику – Державна митна служба України (ДМС).

Контролюючі органи в митній сфері є невідомою складовою органів виконавчої влади України, основним призначенням яких є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України і складаються з [10]:

- центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну митну політику – Державна митна служба України;
- митниці;
- митні пости.



**Рис. 1.1. Структура контролюючих органів України в митній сфері**

Варто зазначити, що у процесі митного адміністрування контролюючі органи виконують такі завдання [14]:

1) «забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи [14]»;

2) «забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань державної митної справи, укладеними відповідно до закону [14]»;

3) «створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту [14]»;

4) «збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України [14]»;

5) «здійснення разом з митними органами інших держав заходів щодо удосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення [14]»;

6) «здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, у тому числі на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо [14]»;

7) «аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю [14]»;

8) «забезпечення справляння митних платежів [14]»;

9) «контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати [14]»;

10) «застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених Митним і Податковим кодексами України, та іншими актами законодавства України [14]»;

11) «організація застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодія з банківськими установами та незалежними фінансовими посередниками, що надають такі гарантії [14]»;

12) «застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [14]»;

13) «здійснення контролю за дотриманням усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України [14]»;

14) «здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки [14]»;

15) «ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності [14]»;

16) «проведення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів про походження товарів з України та видача у випадках, встановлених чинними міжнародними договорами, сертифікатів походження [14]»;

17) «здійснення інших визначених законом повноважень, покладених на фіскальні органи [14]».

Державна митна служба України – це центральний орган виконавчої влади України, який координує свою діяльність через Кабінет Міністрів України та Міністерство фінансів що реалізує політику в митній справі, політику по боротьбі з правопорушеннями під час застосування норм податкового та митного права [15].

Основними завданнями ДМС щодо митного адміністрування є [15]:

1) «реалізація державної митної справи [15]»;

2) «державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства [15]»;

3) «внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування [15]»:

- «державної митної політики»;
- «державної політики у сфері державної митної справи»;
- «державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства, здійснення контролю за надходженням до бюджетів митних платежів [15]».

На ДМС України покладено обов'язок спрямовувати, координувати та контролювати регулювати роботу територіальних підрозділи служби, зокрема митниць та забезпечувати здійснення решти повноважень, передбачених Митним Кодексом та іншими нормативними актами України. Проте така діяльність має проводитися виключно в межах повноважень, якими наділяється Державна митна служба України.

Згідно з чинним законодавством, Державну митну службу очолює Голова, який призначається та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, що вноситься пропозицією Міністра фінансів. Також у Голови ДМС є заступники, що призначаються/звільняються на/з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним Міністром фінансів за пропозицією Голови ДМС [12].

На даний час у структурі ДМС України функціонує наступні підрозділи, які регулюють управління митною справою загалом та митно-тарифним адмініструванням безпосередньо. На сьогодні структура Державної митної служби України виглядає наступним чином:

1. Організаційно-розпорядчий департамент
2. Відділ прес-служби та взаємодії з громадськістю
3. Юридичний департамент
4. Управління внутрішнього аудиту
- ~~5. Департамент по роботі з персоналом~~

6. Відділ охорони державної таємниці та технічного захисту
7. Департамент митних платежів, контролю митної вартості та митно-тарифного регулювання ЗЕД
8. Управління нетарифного регулювання
9. Департамент митного аудиту та обліку осіб
10. Департамент організації митного контролю та оформлення
11. Департамент боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил
12. Департамент адміністративно-господарської діяльності
13. Департамент бухгалтерського обліку, звітності та планово-фінансової роботи
14. Департамент міжнародної взаємодії
15. Департамент з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації
16. Департамент профілювання митних ризиків
17. Департамент внутрішньої безпеки
18. Відділ з питань запобігання та протидії корупції
19. Департамент запровадження міжнародної транзитної системи
20. Відділ інформаційної безпеки

ДМС України здійснює повноваження безпосередньо та через територіальні органи. До територіальних органів ДМС, зокрема в митній сфері, належать митниці.

Митниця – це територіальний орган ДМС України, який йому підпорядковується. Також варто наголосити, що ніхто, з інших підрозділів ДМС не може втручатися у діяльність митниць. Митниця - є тим органом, який у межах своїх повноважень має забезпечувати виконання своїх зобов'язань.

Також варто зазначити, що митниці є юридичними особами, які мають самостійний баланс, особисті рахунки, для здійснення казначейського обслуговування, також мають свою власну печатку та фірмовий бланк на якому



зображено Державний Герб України та власне найменування. Також митниці діють згідно Конституції України, Митного Кодексу та інших законодавчих актів України. А також положень, що затверджується наказами Державної митної служби України.

Важливо, що митниці проводять власну діяльність на території безпосереднього перебування – наприклад областей. Також митниці можуть поєднувати діяльність у двох та більше адміністративно-територіальних одиницях чи навіть на всій території України (Енергетична митниця Державної митної служби України).

Також нове створення, реорганізація та ліквідація митниць відбувається митною службою в порядку, визначеному законом.

Тоді як у прикордонних пунктах, а також залізничних станціях, аеропортах, портах та інших об'єктах, які розташовуються в тих зонах, які є юрисдикцією митниць, також у міру потреби створюються митні пости.

Митний пост є структурним підрозділом митниці, який входить до неї як відокремлений структурний підрозділ. Який в своїй діяльності здійснює виконання завдань, покладених на контролюючий орган.

Затвердження положень про митні пости відбувається керівниками відповідних митниць.

А у порядку, який визначений законом ДМС України здійснює реорганізацію та ліквідацію митних постів.

Діяльність митних постів регламентується положенням такі пости.

В Україні митниці ДМС, їх структурні підрозділи, спеціалізовані департаменти і органи ДМС з питань державної митної справи підпадають під відомчу класифікацію [14]. Кожен структурний підрозділ має свій унікальний код відповідного структурного підрозділу, який має дев'ять знаків і формується за такою схемою [14]:

**XXXXXX XX XX,**

де:

з першого до третього знака – код ДМС, митниці ДМС, спеціалізованого департаменту, органу ДМС;

з першого до п'ятого знака – код митного поста. Четвертий та п'ятий знаки коду – номер митного поста в межах однієї митниці;

з першого до сьомого знака – код пункту пропуску, пункту контролю через державний кордон України. Шостий та сьомий знаки коду – номер пункту пропуску, пункту контролю в межах однієї митниці. Номер пункту пропуску, пункту контролю є незмінним протягом усього часу його функціонування у зоні діяльності цієї митниці;

з першого до дев'ятого знака – код структурного підрозділу митниці. Восьмий та дев'ятий знаки коду – номер структурного підрозділу митниці ДМС. У випадку класифікації підрозділу, який не входить до складу митного поста – порядковий номер цього підрозділу в межах однієї митниці ДМС. У випадку класифікації підрозділу, який входить до складу митного поста – порядковий номер підрозділу в межах цього митного поста.

В табл. 1.1 наведено приклад кодування структурних підрозділів Хмельницької митниці.

---

Таблиця 1.1

## Кодування структурних підрозділів Хмельницької митниці ДМС

№ з/п	Найменування органу ДМС, його структурних підрозділів, пункту пропуску, пункту контролю через державний кордон України	Код	Характеристика пункту пропуску, пункту контролю, тощо
10	Хмельницька митниця ДМС	40000 00 00	
Зона діяльності – Хмельницька область			
	Відділ матеріального забезпечення та розвитку інфраструктури	40000 00 01	
	Відділ фінансування, бухгалтерського обліку та звітності	40000 00 02	
	Сектор інформаційних технологій	40000 00 03	
	Сектор митної статистики	40000 00 04	
	Відділ організації митного контролю	40000 00 05	
	Сектор контролю за переміщенням товарів	40000 00 06	
	Відділ адміністрування митних платежів	40000 00 07	
	Сектор митної вартості та адміністрування митних платежів	40000 00 08	
	Відділ боротьби з митними правопорушеннями	40000 00 09	
	Сектор провадження у справах про порушення митних правил	40000 00 10	
	М/п «Кам'янець-Подільський»	40001 00 00	
	М/п «Славута»	40004 00 00	
	М/п «Хмельницький – центральний»	40005 00 00	
	П/п «Хмельницький – аеропорт»	40005 01 00	130

У колонці «Характеристика пункту пропуску, пункту контролю» цього Класифікатора зазначаються три знаки, з яких:

«перший знак» – «цифри 1-4, 9, які визначають категорію пункту пропуску, пункту контролю», а саме:

- 1 – міжнародний;
- 2 – міждержавний;
- 3 – місцевий;
- 4 – міжнародний, місцевий;
- 9 – інше;

другий знак – цифри 1-9, які визначають вид сполучення через пункт пропуску, а саме:

- 1 – автомобільне;
- 2 – залізничне;
- 3 – повітряне;
- 4 – річкове;
- 5 – морське;
- 6 – поромне;
- 7 – пішохідне;
- 8 – трубопровідне;
- 9 – лінія електропередачі;

третій знак – цифри 0-7, які визначають суміжну країну, на кордоні з якою розташовано пункт пропуску, або її відсутність, а саме:

- 0 – суміжна країна відсутня;
- 1 – Російська Федерація;
- 2 – Республіка Білорусь;
- 3 – Республіка Польща;
- 4 – Словацька Республіка;
- 5 – Угорщина;
- 6 – Румунія;
- 7 – Республіка Молдова.

Отже, в результаті дослідження проблематики інституційного забезпечення митного адміністрування було досліджено структуру митних органів, їх підпорядкування, правове забезпечення і регламентування діяльності цієї державної інституції.

---

## Висновки до першого розділу

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено сутність митного адміністрування, особливості його здійснення. Встановлено, що митне адміністрування – це особливий процес управління, комплекс адміністративних методів і засобів впливу на зовнішньо-економічну діяльність, що мають бути організовані так, щоб якісно реалізувати функції митного регулювання, контролю та забезпечення ефективного функціонування цієї сфери економіки.

Також, митне адміністрування доцільно розглядати з таких позицій:

- «система знань з управління митною справою держави»;
- «як законодавчо обумовлена діяльність митних органів щодо забезпечення надходжень в бюджет»;
- «як організаційно-контролююча діяльність контролюючих органів в митній сфері»;
- «як регламентовані законодавством процедури з зі справляння митних платежів.

Також у цьому розділі було досліджено особливості інституційного забезпечення митного адміністрування, структуру митних органів, їх підпорядкування, правове забезпечення і регламентування діяльності цієї державної інституції.

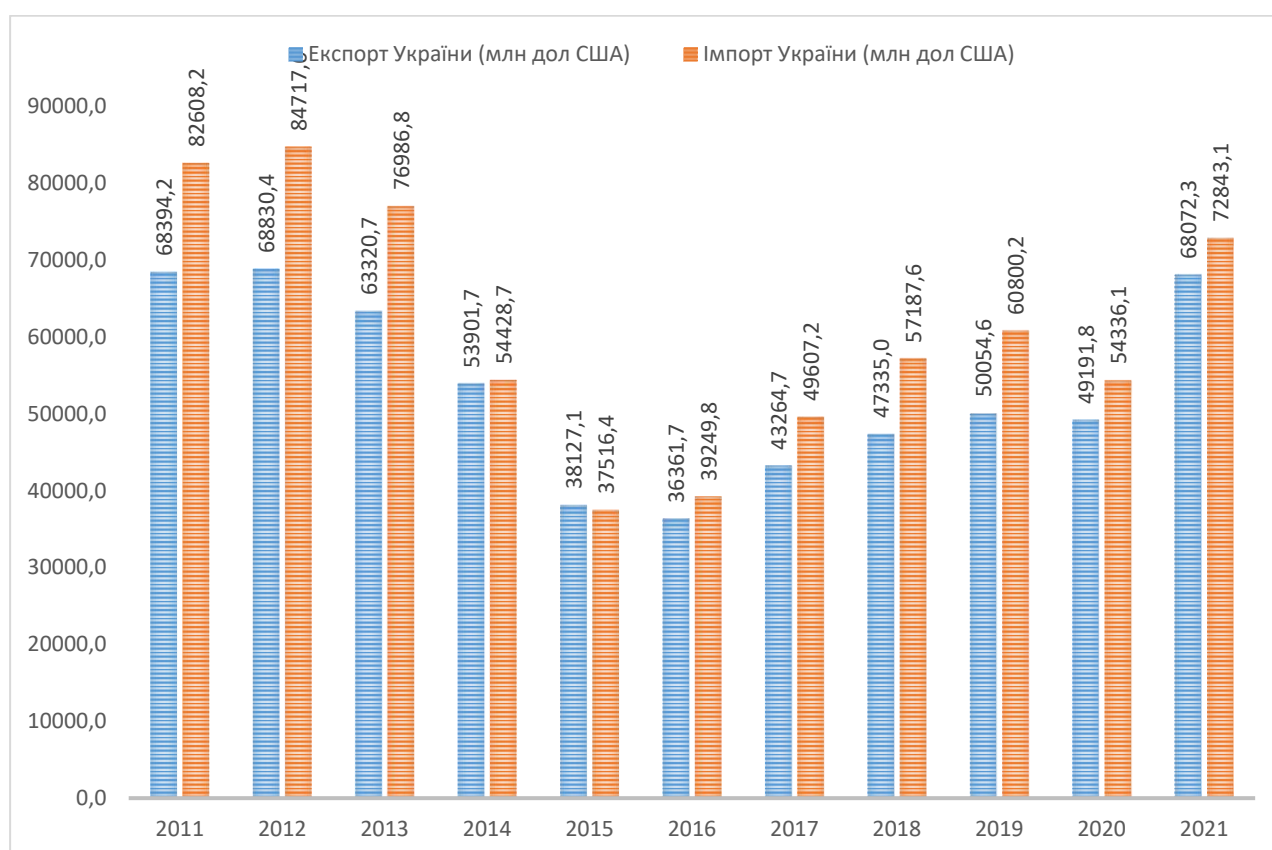
---

## 2. ПРАГМАТИКА МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

### 2.1. Особливості зовнішньо-економічної діяльності України.

Для розуміння особливостей процесу митного адміністрування в Україні варто дослідити діяльність митних органів з приводу забезпечення експортно-імпортного потенціалу України. Це важливо з позиції розуміння об'ємів діяльності Державної митної служби України.

Якщо ми проаналізуємо діяльність нашої країни в розрізі зовнішньоекономічної діяльності то її структура в розрізі 2011-2021 років виглядала наступним чином (рис 2.1):



**Рис. 2.1. Експорт та імпорт України у 2011-2021 роках (млн дол США)**

Якщо ми проаналізуємо експорт та імпорт України у 2011-2021 році, то побачимо досить цікаві тенденції. Зокрема найбільш інтенсивною зовнішньоекономічна торгівля була у проміжку між 2011-2013 роками. Зокрема у 2014 році Україна експортувала продукції на суму майже 69 млрд дол США, тоді як імпорт у цей рік становив майже 85 млрд грн. Найменше Україна

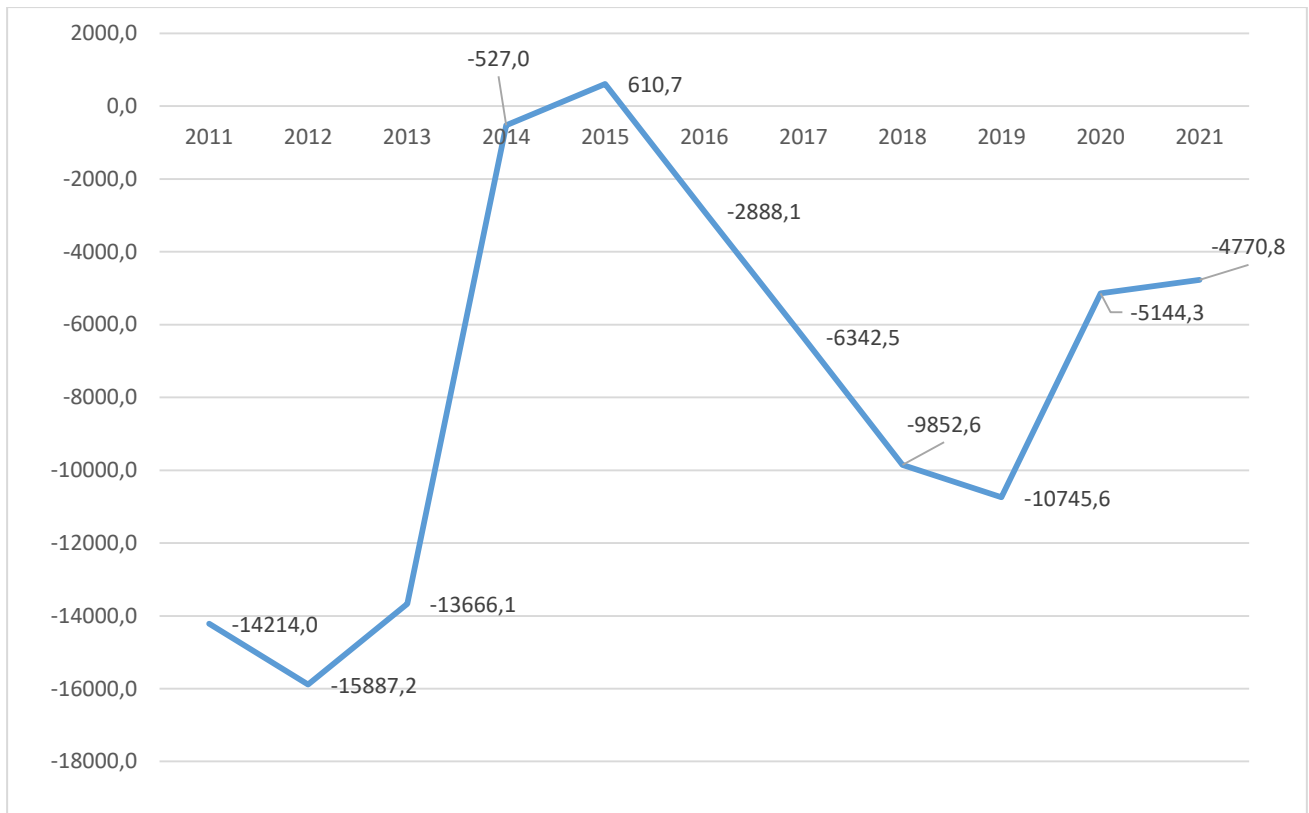
протягом аналізованого періоду експортувала у 2016 році – на суму 36,3 млрд дол США, а імпорту найменше було здійснено у 2015 році – Україна ввезла товарів на суму 37,5 млрд дол США.

В той час, як починаючи із 2016 року, у посткризові зумовлені війною на сході України роки, Інтенсивність зовнішньої торгівлі України зростає. І кожного року приріст імпортно-експортних операцій у грошовому еквіваленті почав зростати. У 2019 році вдалося експортувати продукції уже на суму 50 млрд дол та імпортувати – 60,8 млрд дол. Дещо ці процеси сповільнилися у 2020 році – до 49 млрд дол США і 54 млрд дол США відповідно. Але у 2021 році ці суми знову зросли і досягли за експортом – 68 млрд дол та імпортом 72,8 млрд дол. Фактично Україні, не зважаючи на продовження пандемії вдалося відновити рівень зовнішньоекономічної торгівлі до рівня 2011-2013 років.

Зниження зовнішньоекономічної торгівлі у 2020 році можна легко пояснити ситуацією, що склалася в світі навколо пандемії ковідної хвороби. В результаті тотального локдауну, були поламані фактично всі логістичні шляхи постачання товарів на світові ринки, що і спричинило падіння обсягів торгівлі не лише в Україні а й світі загалом.

Проте, з іншої сторони, можемо спостерігати дещо негативну тенденцію у зовнішньо торгівельному сальдо. Протягом всього аналізованого періоду воно було негативним, за виключенням 2015 року – коли експорт єдиний раз перевищив імпорт товарів в Україну. І то таке перевищення було зовсім незначним. Але це був позитивний сигнал для економіки України. Хоча і короткотерміновий (рис. 2.2).

---

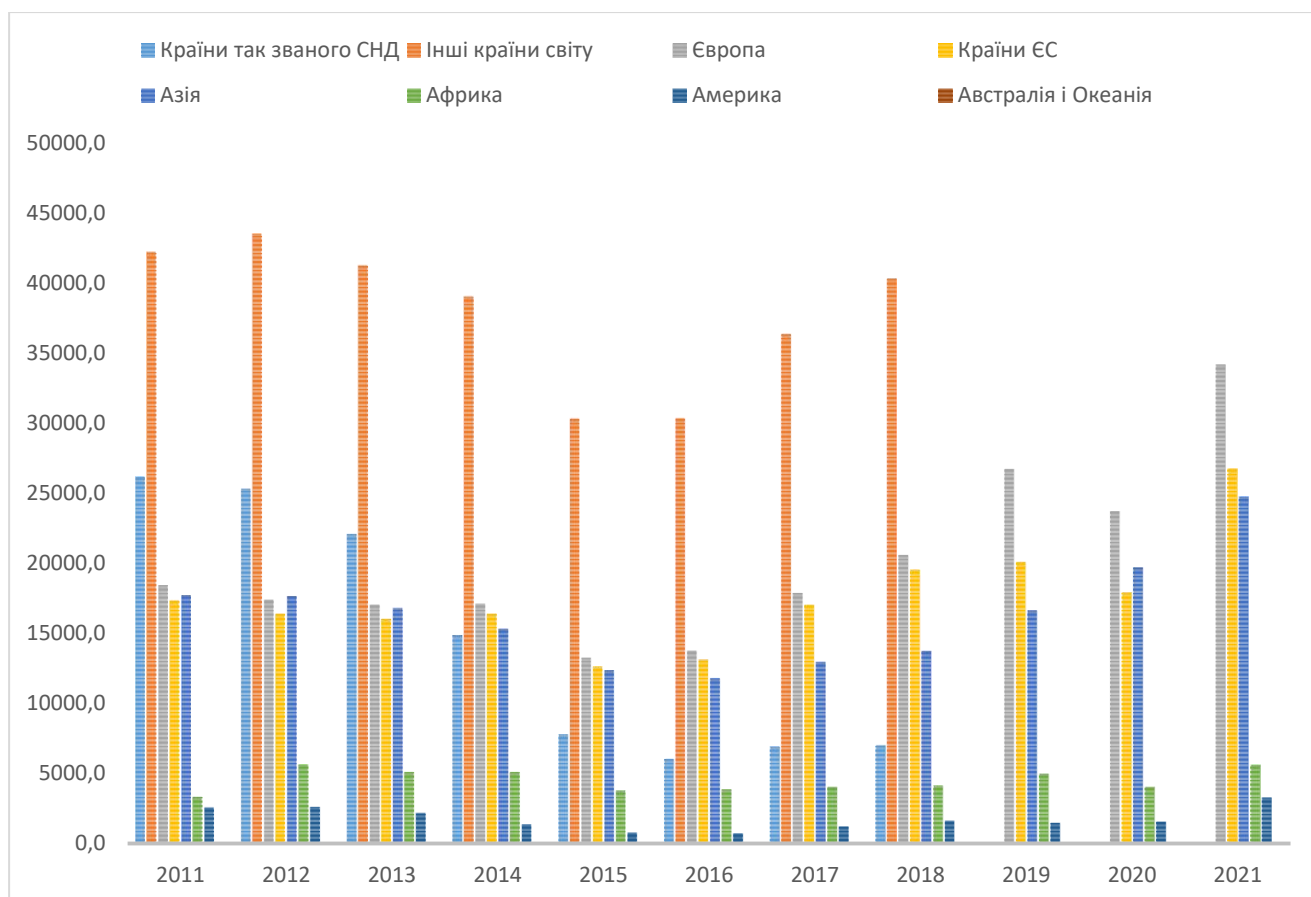


**Рис. 2.2. Сальдо зовнішньо торгівельного балансу України у 2011-2021 роках (млн дол США)**

Отже як ми і зазначали, єдиним позитивним роком в плані торговельного сальдо України був 2015 рік, коли позитивне сальдо склало 610 млн дол США. Проте, у роки найбільш інтенсивної зовнішньоекономічної торгівлі України, також було зафіксовано найгірше негативне сальдо. Зокрема у 2011 році – це -14,2 млрд дол США, у 2012 році -15,9 млрд дол США, у 2013 - -13,7 млрд дол США. У після кризові роки найгірший показник було зафіксовано у 2019 році -10,7 млрд дол. А вже у 2020 і 2021 році, у роки коли інтенсивність торгівлі зростала, вдалося скоротити негативне сальдо торговельного балансу України до 5,1 млрд та 4,8 млрд дол США відповідно.

Якщо ми проаналізуємо зовнішню торговельну активність України в розрізі регіонів то вона виглядатиме наступним чином. Експорт до різних регіонів світу виглядав так (рис. 2.3):

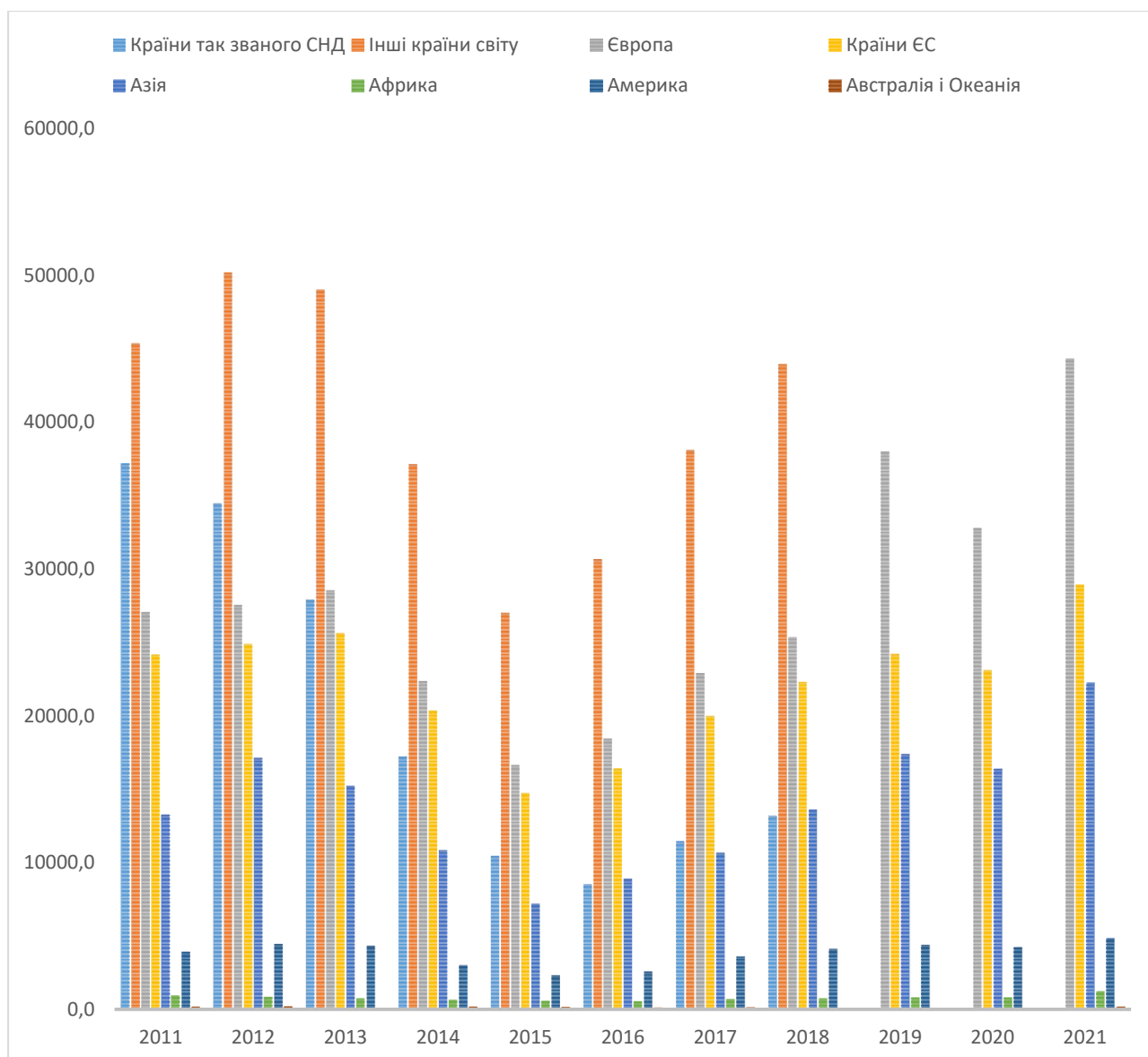




**Рис. 2.3. Експорт України до різних регіонів світу у 2011-2021 роках (млн дол США)**

Особливість експорту продукції України у 2011-2021 роках полягає в тому, що до 2014 року, фактично до початку російсько-української війни, основними партнерами України в сфері здійснення експорту вітчизняних товарів були так звані країни СНД та країни інші країни. Проте після початку війни, після того як росія вчинила акт агресії, частка експорту до цих країн значно зменшилася, що свідчить про те, що саме росія до 2013 року була найбільшим торговельним партнером України, як окрема країна. Проте, якщо ми проаналізуємо структуру експорту після 2016 року, то можемо побачити, що в структурі експорту значно зріс експорт до країн Європи та Європейського Союзу. І знизився експорт до країн так званих СНД, а вже з 2019 року в ці країни експорт взагалі зупинився.

Імпорт до різних регіонів світу був таким (рис. 2.4):



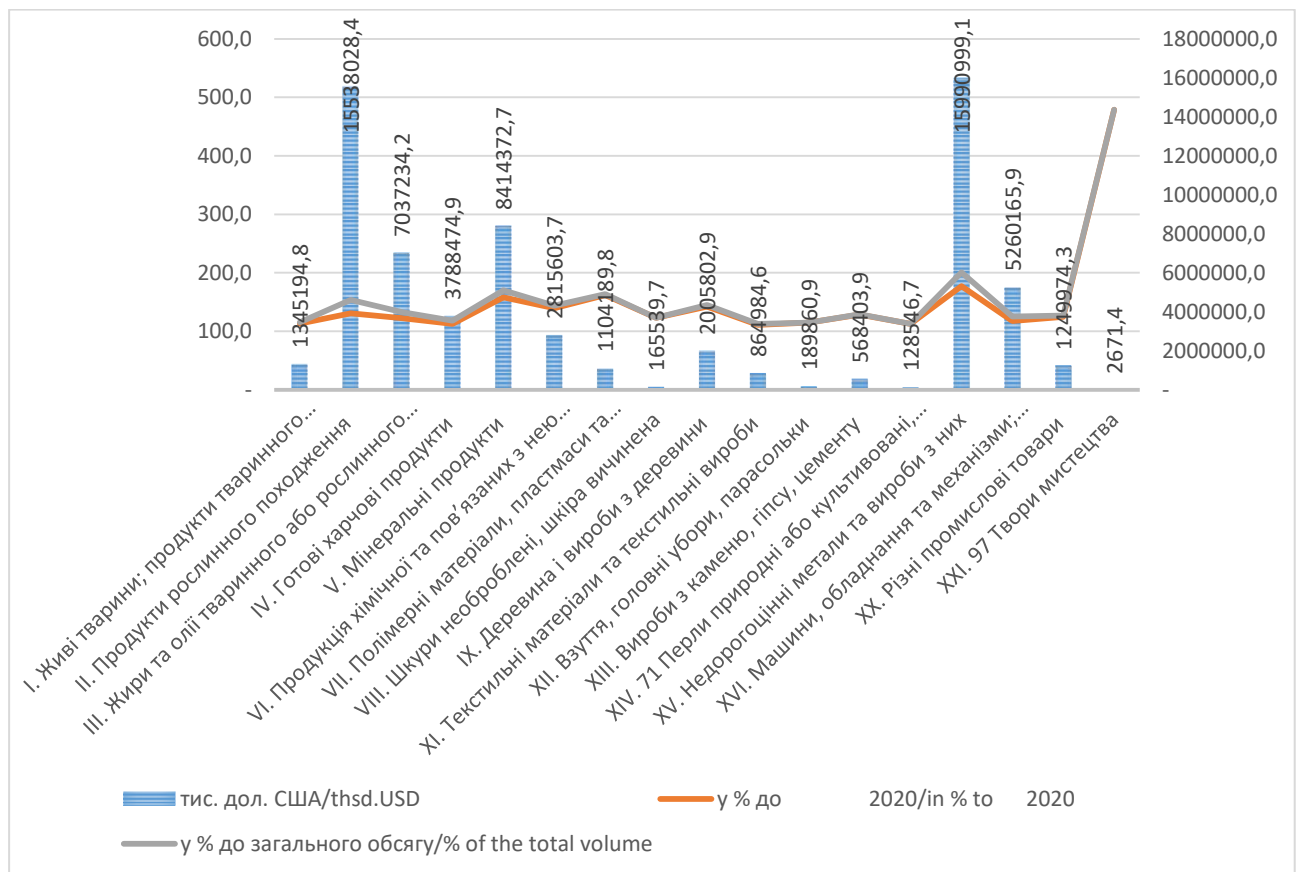
**Рис. 2.4. Імпорт України до різних регіонів Світу у 2011-2021 роках (млн дол США)**

Схожою є ситуація із експортом в Україні також із імпортом продукції до країн світу. Зокрема, до 2014 року, Україна фактично найбільше імпортувала продукції із країн так званого СНД. Проте через фактичне розірвання торговельних відносин після 2014 року з росією, імпорт з цих країн майже впав до нуля. Тоді як імпорт із країн Європи та Європейського Союзу став превиліювати перед всіма іншими торговельними партнерами України, а починаючи з 2019 року експорт з цих країн став переважним. А у 2021 році імпорт з країн Європи досяг рівня імпорту з країни так званого СНД у 2011-2013 роках. Тобто Європейський ринок став основним для економіки України.

На наступному етапі варто дослідити саму структуру зовнішньої торгівлі в розрізі товарів та послуг, що експортуються чи імпортуються з/в Україну.

На першому етапі дослідимо що експортувала Україна, категорії яких товарів експортувалися найбільше.

Якщо ми проаналізуємо структуру експорту України у 2021 році, то вона виглядала наступним чином (рис 2.5) [15].



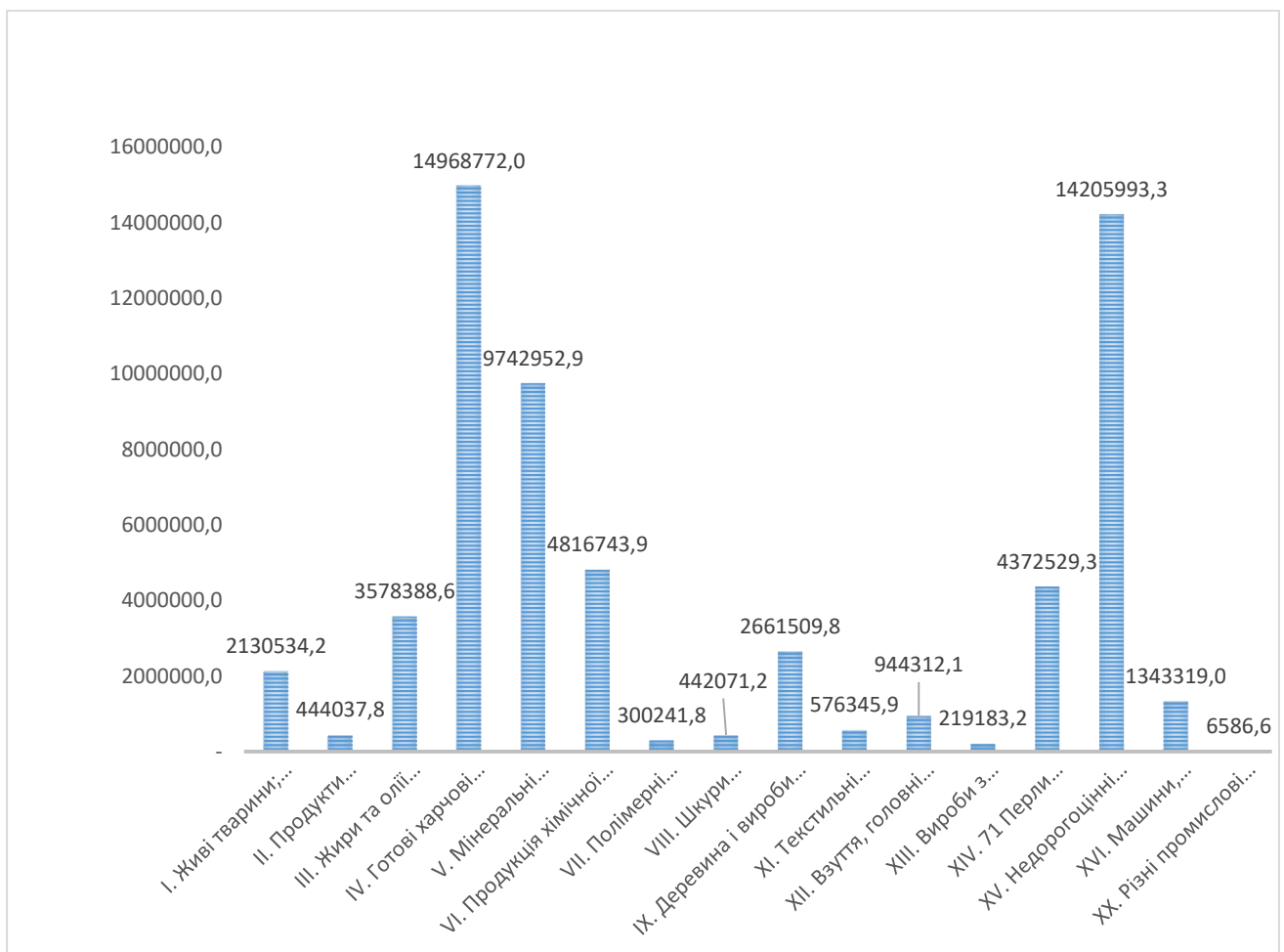
**Рис. 2.5. Товарна структура експорту України у 2021 році (тис дол США).**

Якщо подивитися на структуру експорту України, то у 2021 році найбільше наша країна експортувала продуктів рослинного походження, таких було експортовано на 15,5 млрд дол США та недорогоцінних металів та виробів з них – на 15,9 млрд дол США. Всі решта категорії товарів окремо становлять менше половини обсягу експорту цих двох категорій товару. Найближчими до показників цих двох лідерських категорій товару є експорт жири та олії

тваринного або рослинного походження та мінеральні продукти, обсяг яких становить 7 та 8,4 млрд дол США відповідно.

Отже, з аналізу можна зробити висновок, що основним ресурсом для експорту України залишається сировина і ресурси. Що не є добре для ефективного розвитку країни, яка повинна прагнути до виробництва та реалізації готової продукції. Експорт якої є досить низьким. Також держава повинна прагнути і сприяти створенню нових технологій.

Що стосується імпорту то його структура виглядає наступним чином (рис. 2.6) [15].



**Рис. 2.6. Товарна структура імпорту України у 2021 році (тис дол США)**

Якщо проаналізувати структуру імпорту України у 2021 році то найбільше Україна імпортувала готових харчових продуктів на суму 14 млрд дол, та товарів з недорогоцінних металів – 14,2 млрд дол.

Така ситуація є досить парадоксальною. Адже якщо ми порівняємо структуру експорту та імпорту. То побачимо, що в структурі експорту найбільшу частку займають саме товари продовольчої групи, але це сировина – зерно, збіжжя, олія і так далі, де Україна займає фактично лідируючі позиції у світі. Проте, з іншої сторони найбільше Україна імпортує продуктів харчування. Також Україна експортує метали, але також найбільше серед усіх товарів імпортує товарів виготовлених з металу.

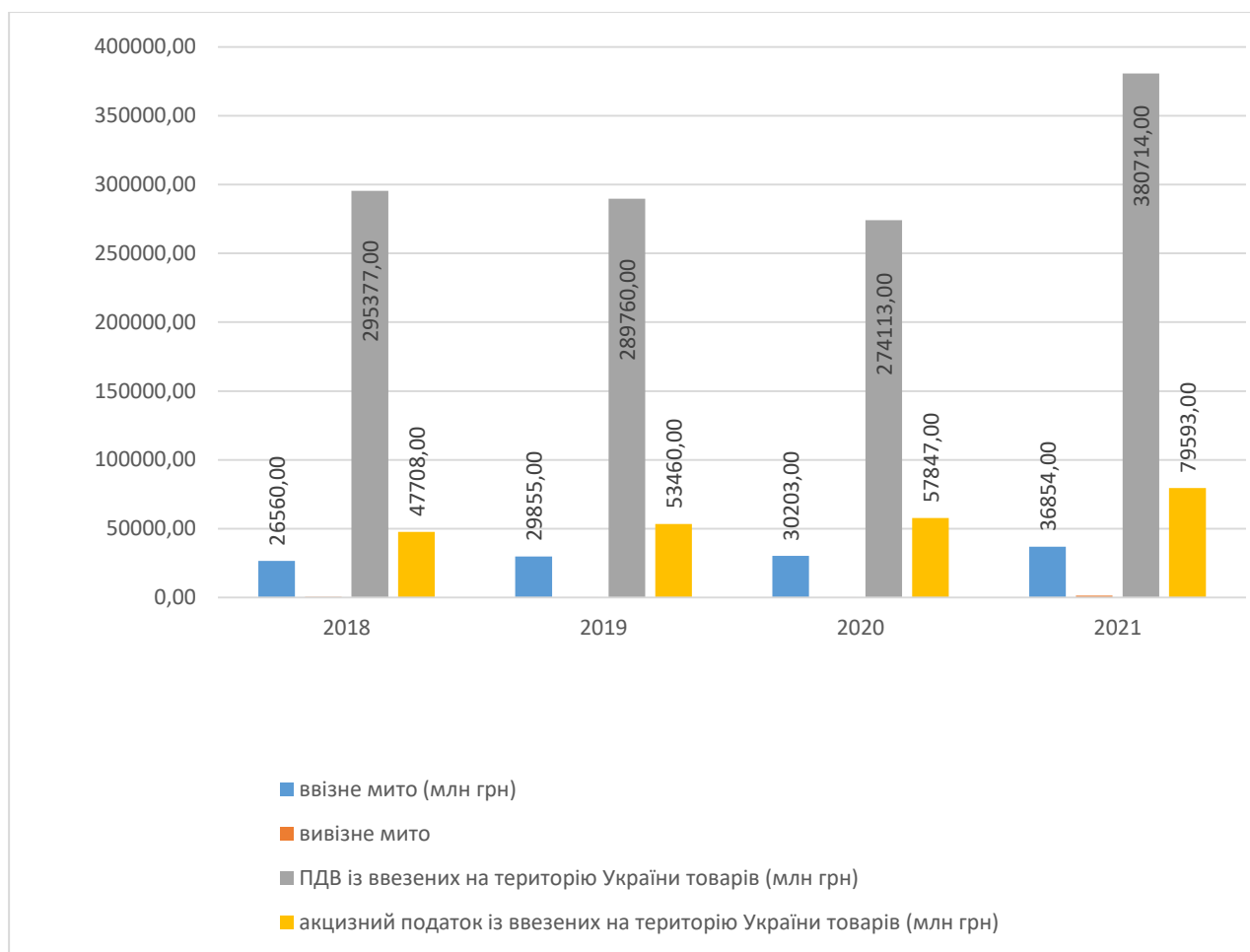
З проаналізованого можна констатувати наступне, що Україні доцільно змінюватися в напрямку від ресурсної економіки до економіки виробництва вторинних товарів. Адже створення додаткової доданої вартості приводить до зростання зайнятості і розвитку країни, економічного зростання. Тоді як ресурсна економіка здатна вичерпуватися і створювати лише обмежений приріст доданої вартості в країні.

## **2.2. Прагматика митного адміністрування в Україні**

Для розуміння процесу митного адміністрування доцільно проаналізувати результати діяльності митних органів у частині надходження митних платежів. Серед яких варто розглянути динаміку надходження мита, акцизного податку та ПДВ, які безпосередньо справляються при перетині митного кордону України. А також дослідити яка частка платежів, які адмініструються митницею, у загальній структурі податкових надходжень державного бюджету.

З цього приводу на першому етапі дослідимо структуру надходжень митних платежів у розрізі років. Зокрема протягом 2018-2021 років до державного бюджету надійшло (рис. 2.7) [16]:

---



**Рис. 2.7. Аналіз надходжень митних платежів у 2018-2021 році до державного бюджету України (млн грн)**

Якщо проаналізувати структуру митних платежів протягом 2018-2021 років, то найбільше надходжень забезпечував податок на додану вартість із ввезених на територію України товарів і послуг, наступним за обсягами є акцизний податок із ввезених товарів і послуг. Потім – імпортне мито і найменше протягом аналізованого періоду надходило вивізного мита. Це пов'язано із тим, що ставка ввізного ПДВ становить 20%, тоді як не всі товари, що завозяться в Україну є підакцизними. А у попередньому розділі ми з вами вказали, що Україна найбільше імпортує харчових товарів і товарів з металу, то тому акциз є меншим ніж ПДВ. Тоді як мита надходило в 10 раз менше ніж ПДВ.

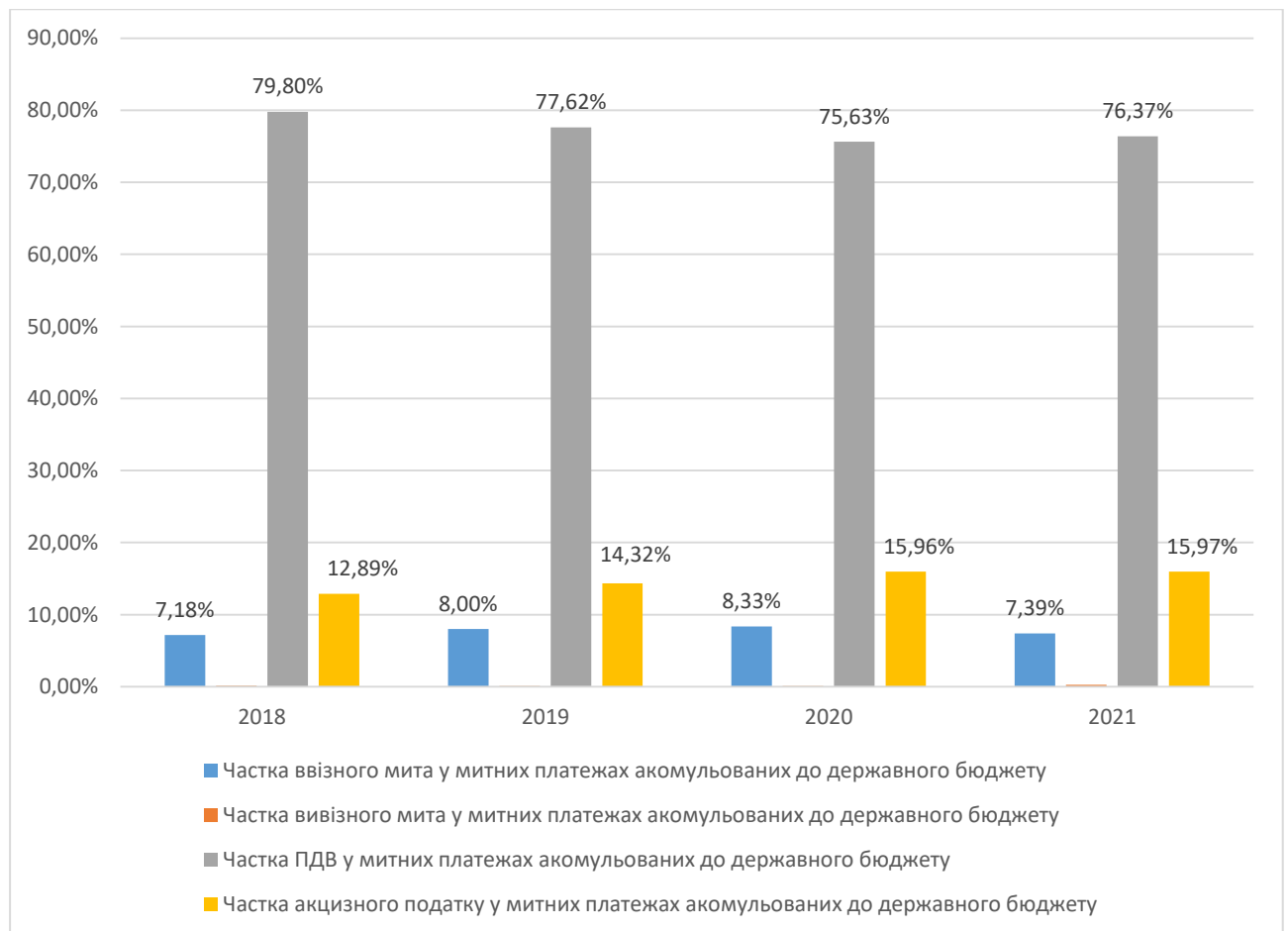
Найбільше ПДВ надійшло у 2021 році – 380 млрд грн, найменше за аналізований період цього податку було зібрано у 2020 році, лише 274 млрд грн.

Тоді як акцизу надійшло найбільше у 2021 році в сумі 79,6 млрд грн і найменше у 2018 – 47,7 млрд грн.

У 2021 році було зібрано 36,8 млрд грн мита, що є найбільшим надходженням за аналізований період і 26 млрд у 2018 році, що є найменшим значенням за аналізований період.

Що стосується вивізного мита, то лише у 2021 році його надійшло більше 1 млрд грн, тоді як в інші роки така сума коливалася в розмірі від 231 млн грн у 2019 р. до 516 млн у 2018 році.

Тоді як самі частки митних платежів розподілилися наступним чином (рис. 2.8):



**Рис. 2.8. Частки митних платежів щодо їх загальної суми у 2018-2021 р. (%)**

Якщо ми проаналізуємо частки митних платежі у загальній сумі їх надходжень, то побачимо, що левову їх частку з величезним випередженням займає податок на додану вартість, частка якого протягом аналізованого періоду

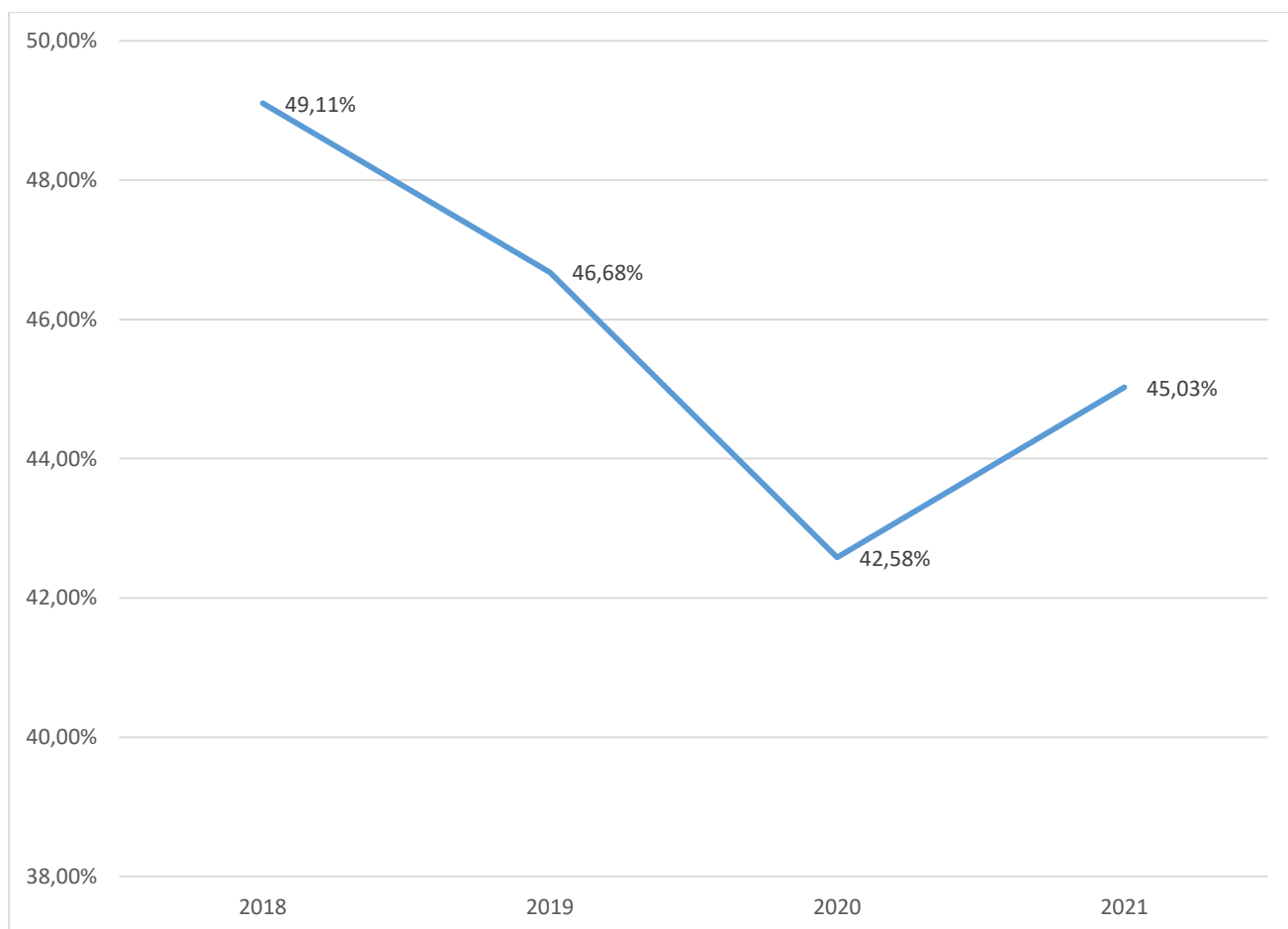
не опускалася нижче 75%. Зокрема найменше значення було зафіксоване у 2020 році – 75,6% і найвище у 2018 році – 79,8% всіх зібраних митних платежів. Тоді як частка ввізного мита була найменшою і не досягала навіть одного відсотка. Другим за значимістю митний платіж є акцизний податок, якого вдавалося акумулювати від 12,9% у 2018 році та майже 16% у 2021 році всіх митних платежів.

Ввізне мито ж становило від 7,2% до 8,3% у 2018 та 2020 роках відповідно всіх митних платежів.

Тому можна констатувати, що ПДВ є найбільшим і найпотужнішим інструментом митних платежів, надходження якого становлять близько двох третин всіх надходжень, адмініструванням яких займається митна служба України.

Доцільно також проаналізувати частку митних платежів у структурі всіх податкових надходжень за цей період, що дасть змогу встановити важливість митних платежів для держави (рис. 2.9):

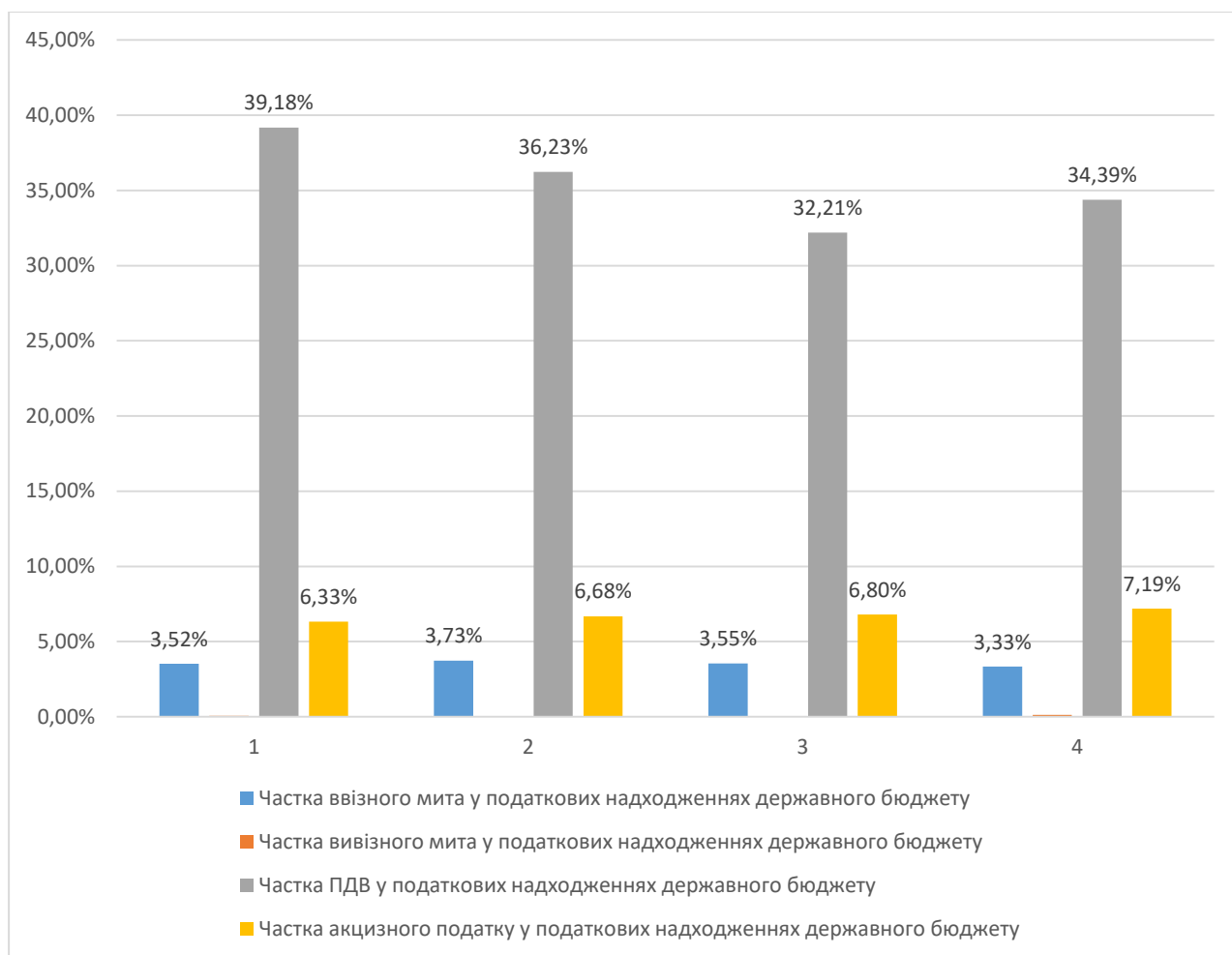




**Рис. 2.9. Частка митних платежів у податкових надходженнях державного бюджету у 2018-2022 роках (%).**

Протягом аналізованого періоду частка митних платежів у податкових надходженнях Державного бюджету не опускалися нижче 42%. А у 2018 році взагалі така частка становила більше 49%. Це свідчить про те, що митниця є важливим інститутом забезпечення фінансової стійкості країни, адже здатна акумулювати майже половину всіх фінансових ресурсів країни, відповідаючи лише за три податки. ЩО є надзвичайно показовим і показує наскільки важливою є зовнішня глобальна торгівля для країни.

Відповідно найбільшу частку, як неважко здогадатися, серед всіх митних платежів у загальних податкових надходженнях займає ПДВ, потім акциз, ввізне мито і вивізне мито. Їх частки розподілилися таким чином (рис. 2.10):



**Рис. 2.10. Частки митних платежів у податкових надходженнях державного бюджету у 2018-2021 роках (%)**

Аналізуючи рисунок можна зробити ряд висновків. Зокрема про те, що як вже було зазначено, митні платежі є важливим інструментом забезпечення фіскальної стійкості України, вони забезпечують майже половину всіх податкових надходжень державного бюджету. Більше 30% всіх податкових надходжень бюджету – це доходи від ПДВ із ввезених в Україну товарів – від 32% у 2020 року до 39% у 2018 році, що є надзвичайно високим показником. Найменше – лише в межах 0,03% до максимум 0,13% від всіх податкових надходжень – це вивізні мито. Що не є дивним, адже вивізні мито справляється лише в окремо визначених випадках, переважно для захисту вітчизняних виробників.

Отже, аналіз показників щодо митного адміністрування показав, що ця сфера діяльності держави є надзвичайно важливою і ключовою при забезпеченні фінансової стійкості держави. Адже акумулювавши через митниці близько 50 % всіх податкових платежів, Україна отримує необхідний ресурс для виконання покладених на неї функцій – соціальний захист та економічний розвиток.

### **Висновки до другого розділу**

У другому розділі кваліфікаційної роботи проаналізовано особливості та масштаби зовнішньої торгівлі України. Розглянуто експортно-імпортний потенціал. Визначено основні його особливості. Також було дойдено до висновку, що Україні доцільно змінюватися в напрямку від ресурсної економіки до економіки виробництва вторинних товарів. Адже створення додаткової доданої вартості приводить до зростання зайнятості і розвитку країни, економічного зростання. Тоді як ресурсна економіка здатна вичерпуватися і створювати лише обмежений приріст доданої вартості в країні.

Також у даному розділі проаналізовано прагматику митного адміністрування, фіскальну роль митних платежів у забезпеченні фіскальної стійкості України. Аналіз митного адміністрування показав, що ця сфера діяльності держави є надзвичайно важливою і ключовою при забезпеченні фінансової стійкості держави. Адже акумулювавши через митниці близько 50 % всіх податкових платежів, Україна отримує необхідний ресурс для виконання покладених на неї функцій – соціальний захист та економічний розвиток.

---

### 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день система державного управління не цілком відповідає потребам сьогодення, зокрема що стосується ефективного розвитку інтеграційних процесів у напрямку Європейської інтеграції. Україна знаходиться низько у рейтингах щодо конкурентоспроможності та тих сферах які є пов'язаними із державним управлінням. Проте певні позитивні результати і спроби щодо ефективного державотворення все ж таки є. Зокрема, якщо глянути на рейтинги країн за конкурентоспроможністю, то згідно з показниками Індексу світової конкурентоспроможності Світового економічного форуму за 2015 р. Україна посідала 130 місце (серед 144 країн) в категорії «ефективність уряду», 103 місце в категорії «прозорість формування державної політики» та 115 місце в категорії «тягар державного регулювання» [18], то на сьогодні за показником «ефективність уряду» Україна вже 110-а із 140 країн [19]. Проте цього недостатньо для того щоб догнати ефективні країни світу.

Вирішенням цієї важливої проблеми є інтенсивне впровадження в державне управління так званого електронного врядування. Сьогодні цій проблемі у нас в країні приділяється велика увага і вже зараз ми можемо спостерігати певні позитивні результати. Зокрема згідно із дослідженнями, проведеними ООН «United Nations E-government Survey», в цьому рейтингу Україна серед 193 країн світу посіла 62 місце [18], але вже у 2018 році Україна втратила двадцять позицій посівши найнижче серед Європейських країн місце – 82-ге [20, с. 231]. Що може бути свідченням відставання України від руху в цьому напрямку від решти країн Світу.

Щоб вирішити проблеми в сфері державного управління, в Україні навіть затверджені були нормативні документи, серед яких «Стратегія реформування державного управління України на 2016–2020 роки» [21] та «Концепція розвитку електронного урядування в Україні» [22], які мали забезпечити модернізацію

діяльності державних інституцій та органів місцевого самоврядування. Проте не все вдалося досягти, і Україна досі відчуває серйозні проблеми в сфері державного управління. Однак варто зазначити що державне управління об'єднує велику кількість секторів чи векторів реалізації. Одним із них є митна політика, яка також реалізується через виконання обов'язків митних органів.

Адже входження України до світового економічного й інформаційного простору передбачає розроблення чітко визначеної і зваженої державної зовнішньоекономічної політики, яка потребує принципово нових підходів до вдосконалення механізму митного регулювання зовнішньої торгівлі.

Процес оновлення і удосконалення роботи митниці є неперервним, а тому постійно удосконалюється і реалізовується в межах різних державних програм [23] та стратегій [24].

Сьогодні, основним завданням ДМС є швидкий і всеосяжний перехід роботи органу в цифровий вимір, який полягає в повному переході до автоматизованих процесів митного адміністрування. В цьому напрямку, представниками митниці, суб'єктами ЗЕД постійно проводяться дискусії, однією з яких є необхідність запровадження «Смарт-митниці»). Така ініціатива вже знайшла своє схвалення серед представників ЗЕД [25]. Концепція імплементації проекту «Смарт-митниця» поєднує в собі ті процеси які вже були запроваджені і ті, що ще потребують запровадження, зокрема в сфері удосконалення процесу митного оформлення, митного контролю. Проте процес технологічного удосконалення роботи митниць та митного адміністрування загалом є далеко не завершеним і тому потребує подальшого вивчення.

Зважаючи на стратегічно обраний Україною курс в напрямку Європи, з метою якісного доступу вітчизняних товарів до зовнішніх ринків, створення стабільних та передбачуваних умов економічного розвитку України, ефективного залучення інвестицій, найбільше сприяння зовнішньої торгівлі з іноземними партнерами [24]. Розроблена стратегія передбачає такі принципи:

- 1) «розвиток ІТ та інфраструктури [24]»;

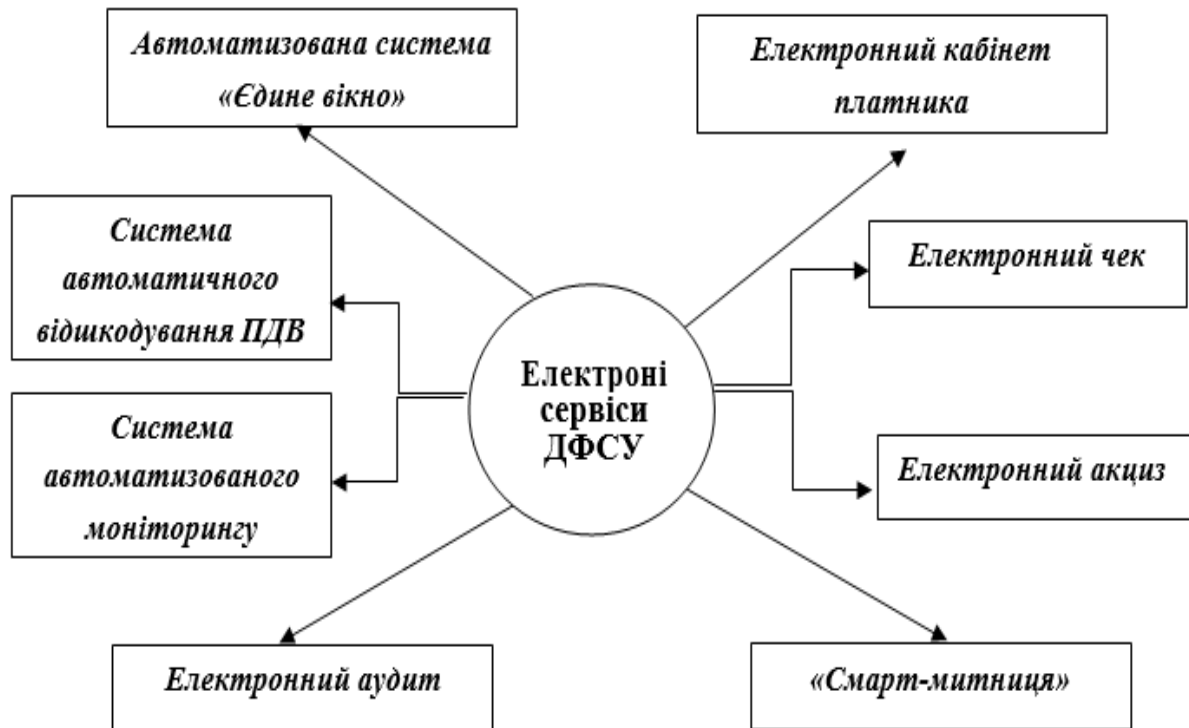
- 2) «розвиток онлайн-сервісів [24]»;
- 3) «впровадження спеціалізованих програмних продуктів (мобільних додатків) для доступу до онлайн-сервісів фіскальної служби та профільних продуктів податкового адміністрування для бізнесу та фізичних осіб-платників [24]»;
- 4) «ефективне адміністрування митних платежів [24]»;
- 5) «забезпечення добровільної сплати податків [24]»;
- 6) «розвиток митниці та прикордонного співробітництва на основі інтегрованого управління кордоном [24]»;
- 7) «прискорення проведення митних формальностей [24]»; інтеграція України у спільний європейський транзитний простір та оптимізація транзитних процедур [24];
- 8) «посилення системи управління ризиками та націленого контролю, розбудова правоохоронної функції в митному напрямі [24]»;
- 9) «оптимізація часу випуску товарів із використанням інструменту ВМО (TimeReleaseStudy) [24]»;
- 10) «здійснено подальший розвиток електронної системи обміну інформацією за принципом «єдиного вікна» [24]»;
- 11) «впровадження інституту уповноваженого економічного оператора [24]»;
- 12) «приєднання до Нової комп'ютеризованої системи (NCTS)»;
- 13) «розвиток системи управління ризиками у сфері митного контролю, створення підрозділів митної варті тощо [24]»;
- 14) «впровадження системи стимулювання та оцінки ефективності персоналу [24]»;
- 15) «посилення превентивної діяльності для недопущення порушень доброчесності на основі створення автоматизованої інформаційно-аналітичної системи з аналізу корупційних ризиків [24]»;
- 16) «розробка стандартів поведінки для посад із високим корупційним

ризиком [24]».

Підтвердженням того, що процес інтеграції роботи митниці є прогресивним і передбачає досягнення всіх вище зазначених цілей, підтверджується заходами, які проводяться представниками і уповноваженими особами митної служби. Зокрема під час першого Київського податкового форуму представниками влади, зі сфери бізнесу, громадського сектору висловили тверду думку про те, що єдиним шляхом до ефективного розвитку митниць, подолання корупційних складових є електронізація процесів [23]. А це у свою чергу приведе до максимальної автоматизації податкової системи та митних процедур та зробить її сучасною й комфортною як для платників податків так і для працівників, завдяки автоматизації всіх процесів [29]. Це призведе до полегшення здійснення митних процедур, полегшить бізнес процеси, сприятиме підвищенню рейтингів України, створить сприятливий інвестиційний клімат.

Проте для досягнення потрібних цілей має бути налагодженою ефективні інформаційна взаємодія з іншими партнерами. Але і в цьому напрямку Україна досягла великих успіхів. Зокрема за результатом звіту впливової рейтингової агенції «Open Data Barometer» Україна увійшла до 20-ки найкращих країн світу за рівнем відкритості даних, це вдалося досягти завдяки тому, що 100% даних оприлюднюються на порталі митного органу [32]. Також кількість електронних сервісів, запроваджених Державною митною службою є такою, яка зростає відповідно до того, що потребує бізнес. Зокрема до основних сервісів, які реалізовані митницею є (рис. 3.1):

---



**Рис. 3.1. Структура електронних сервісів Державної фіскальної служби України щодо автоматизації митних процедур**

Варто зауважити, що сьогодні 90% офіційних видів контролю проводиться за допомогою системи «Єдиного вікна». Також на базі «Інспектор-б» проводяться роботи по створенні єдиного державного інформаційного веб-порталу, досі якому аналогів в Україні не було. Цей сервіс має забезпечити електронний обіг всіх дозвільних документів між співробітниками митниць та державними органами та підрозділами, що забезпечують митний контроль та митне оформлення, що скасовує потребу подачі паперових документів.

Наступним доступним сервісом, який значно спростив роботу суб'єктів підприємницької діяльності, в тому числі під-час адміністрування митних платежів є – електронний кабінет платника.

«Електронний кабінет платника» – «це найбільш популярний сервіс серед платників у світі». Зокрема на сьогодні ним користуються більше 9 млн користувачів із 80 країн світу, що робить його одним із найпопулярніших сервісів у світі [32]. Цей сервіс дає змогу забезпечувати взаємодію платників із



контролюючими органами в онлайн форматі, без посереднього контакту між суб'єктами таких взаємовідносин. Наприклад:

- «створювати та надсилати електронні документи [32]»;
- «отримувати в режимі реального часу цілодобовий доступ до інформації з реєстрів та електронних систем без створення та направлення окремих запитів, що значно економить час платникам та скорочує до мінімуму контакти з контролюючими органами [32]».

Окрім вище перелічених сервісів, в Україні були розроблені сервіси адміністрування окремих податків, зокрема ПДВ. Наприклад «Система автоматичного відшкодування ПДВ». Ця система стала однією з найдієвіших та очікуваних в системі адміністрування податкових платежів, адже в результаті її запровадження фактично зникли черги, стало менше корупційних ризиків в декларуванні цього податку. Також процес декларування став швидшим та ефективнішим. А процес став доступним для відслідковування у реальному часі.

Також з метою удосконалення процесу адміністрування ПДВ з 1 липня 2017 р. впроваджено «Систему автоматизованого моніторингу відповідності податкових накладних/розрахунків коригування критеріям оцінки ступеня ризиків, достатніх для зупинення реєстрації таких податкових накладних/розрахунків коригування в ЄРПН(СМКОР)». Така система повинна забезпечувати відсіювання і блокування ризикових податкових накладних, а також унеможливити формування фіктивного податкового кредиту з податку на додану вартість.

Наступним електронним сервісом є «електронний чек або E-Receipt» який запроваджено в тестовому режимі, основною метою якого є обов'язкова онлайн-реєстрація чеків. Такий сервіс дає можливість працювати через смартфони, планшети, персональні комп'ютери [30].

«Електронний акциз (Е-Акциз)» – «це новий сервіс, над яким активно працюють у ДМС, дасть змогу значно якісніше контролювати підакцизний товар —(спирт, алкогольні та тютюнові вироби), унеможливить їх тіньовий обіг та

створить справедливі конкурентні умови для всіх учасників ринку [30; 33]».

«Електронний аудит (Е-Аудит)». Запровадження цієї системи дозволить виявити більшість ризиків ще до початку проведення перевірок. Крім того, вона дозволить прискорити та спростити процедуру перевірки бухгалтерських даних. Також платник буде доступною можливістю самостійної перевірки наявності ризиків у них, дасть змогу уникати помилок при заповненні податкової звітності.

«Смарт-митниця» - це система, яка передбачає побудову митниці, яка здатна застосувати усі наявні інноваційні технології, методи, та принципи. Також така система постійно оновлюється і удосконалюється [24]».

«Смарт-митниця» це нова надсучасна інноваційна система, яка вже працює на митницях і успішно виконує свої функції - митне оформлення та митний контроль. В основу «нової митниці» закладені новітні інноваційні технології, які створюють підґрунтя для швидкого та високотехнологічного процесу.

«Смарт-митниця» використовує інтелектуальну систему, яка здатна визначати всі наявні ризики в сфері адміністрування митних платежів, Містить портал для надання документів дозвільного характеру, електронне декларування, матиме змогу управляти та контролювати всі ланцюги поставок. Через неї можна буде здійснювати постмитний контроль та постаудит, застосовувати засоби митного контролю. Система дійсноє процес обміну інформацією з авіа- та морськими лінійними агентами, Укрзалізницею, адміністрацією Державної прикордонної служби, NCTS – TIRepd [32].

Високотехнологічні засоби митного контролю дадуть можливість здійснення відеоспостереження та відеоконтролю, зчитування номерних знаків, проводити контроль ваги та сканування. Застосування електронного талона, в який буде внесена наступна інформація: номер та дата операції, номер транспортного засобу.

Процес товарного декларування через систему «Смарт-митниця» проводитиметься за принципом «Єдиного вікна». Також створено для цього

інформаційний веб-портал «Єдине вікно» [34]. Також буде запроваджено процедуру автоматизованого випуску товарів у той чи інший митний режим.

Система передбачає три канали випуску товарів за митними деклараціями:

- «зелений канал» – «передбачатиме автоматизований випуск товарів за МД безздійснення додаткової перевірки документів та проведення митного огляду» [34].
- «жовтий канал» – «випуск товарів за МД здійснюватиметься після проведення документального контролю [32]»;
- «червоний канал» (найбільш ризикові операції) – «після здійснення документального контролю та митного огляду [32]».

Використання системи уніфікує митні процедури, усунить вплив втручання людини, скоротить час проведення митних процедур.

У 2018 р., на конференції Всесвітньої митної організації було задекларовано інноваційних шлях розвитку митниць і митного адміністрування. Тому, запровадження «Смарт-митниць» є інноваційною, технічно-розвиненою та своєчасною ініціативою. Проте процес імплементації електронних сервісів на митниці це лише частина ефективного шляху технологічного розвитку процедури митного адміністрування.

Тобто на сьогодні основною стратегією є впровадження нових технологій, поступова лібералізація що повинна прискорити процеси митного контролю та оформлення товарів, забезпечити його вищу ефективність.

А основною умовою для спрощення митного контролю є ратифікація міжнародних законодавчих документів, конвенцій [37; 38].

Також доцільно зазначити що зелений коридор дає змогу проводити митний контроль та митне оформлення за спрощеною процедурою для тих громадян, які перевозять «через митний кордон України предмети, які не підлягають обов'язковому письмовому декларуванню або обкладенню митними та іншими платежами та зборами і на переміщення яких через митний кордон

України не встановлено заборон чи обмежень [35]».

Тоді як «червоний» коридор – це коридор де митні процедури проводяться за загальними підставами. У разі порушення митних правил особи, До осіб, які порушили митні правила проти яких застосовуються особливі процедури митного контролю, мають бути притягнуті до адміністративної, а в деяких випадках і до кримінальної відповідальності.

Декларування товарів проводиться через звернення, в якому зазначаються точні відомості про товари, мета переміщення та інші особливості переміщення через митний кордон України, що дає можливість здійснювати митний контроль та митне оформлення.

Сьогодні передбачено три форми декларування:

письмова,

усна,

шляхом вчинення дій.

При письмовій формі декларування використовуються паперові та електронні документи.

Під час електронного декларування використовується електронна митна декларація, яка має бути засвідчена електронним цифровим підписом а також інші електронні документи.

Правила заповнення, подання та використання митної декларації в письмовому вигляді на сьогодні є чітко прописаними. Це стосується декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності, під час здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються ними через митний кордон України в ручній поклажі, супроводжуваному й несупроводжуваному багажі в порядку, передбаченому для громадян [34]. З іншого боку, якщо електронна та паперова декларації мають однакову юридичну силу, що передбачено Митним кодексом України.

Тому, доцільно було б ті декларації, що заповнюються для декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності, під час здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються ними через митний кордон України в ручній поклажі, супроводжуваному й несупроводжуваному багажі в порядку, передбаченому для громадян, заповнювати і подавати в електронному вигляді, за допомогою технологій «Смарт-митниця-громадяни».

Для цього було б доцільно розробити електронний варіант митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності. Після такого розроблення, всі громадяни мали б змогу через опцію викачування на смартфон встановити на мобільний телефон такий продукт (рис. 3.2).

Після викачування такого програмного продукту декларант має зробити наступні кроки [36]:

крок 1 – «входить у Меню (1) та відкриває опцію «Митна декларація» (2) [36]»;

крок 2 – «активізує поле «В'їзд» або ж «Виїзд» та послідовно заповнює активні поля розділу «Відомості про особу» (2) [36]»;

крок 3 – «заповнює активні поля розділу «Відомості про товари» (3), за потреби звертається до положень МКУ чи інших нормативних документів (4) [36]»;

крок 4 – «завершення декларування [36]».

Також не потрібно забувати про той факт, що кордон України можуть перетинати громадяни різних національностей, тому доцільно такий модуль розробити різними мовами, як мінімум англійською.

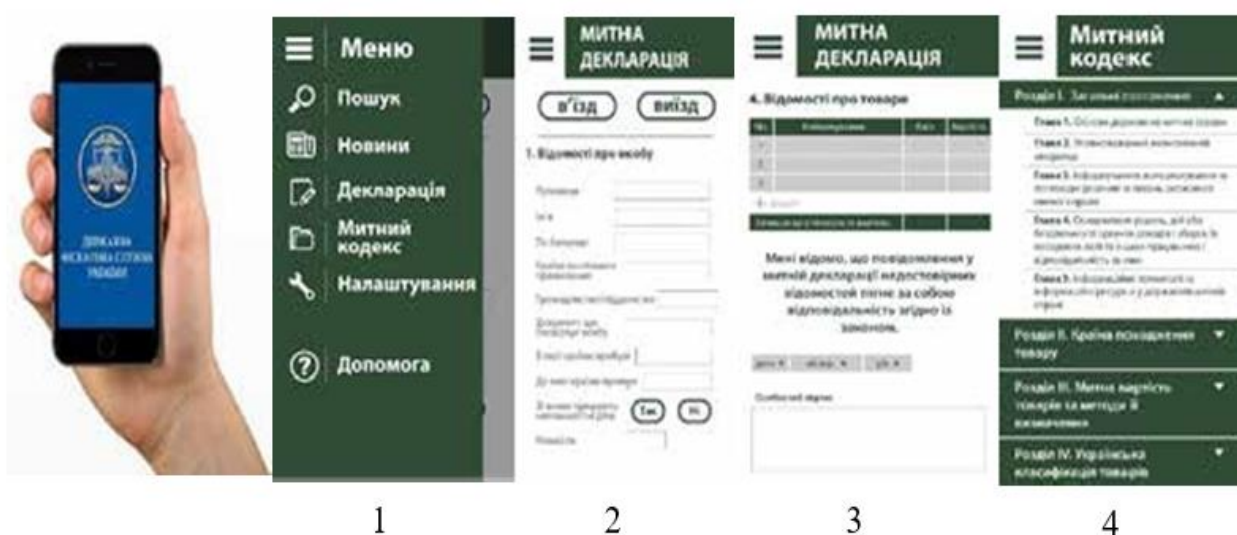
Свобідна можливість доступу до митного законодавства України, суб'єктами ЗЕД та громадянами, а також можливість заповнювати попередню

митну декларацію громадянами дозволить:

1) «значно підвищити правову грамотність населення України та іноземних громадян, що відвідують нашу країну, та зменшить кількість порушень митних правил [37]»;

2) «пришвидшити процедури митного контролю та митного оформлення декларування товарів та інших матеріальних цінностей, що переміщуються громадянами через митний кордон [36]»;

3) «покращити імідж української митниці як такої, що використовує у своїй діяльності інноваційні технології та створює передумови для протидії корупції в митній справі [36]».



**Рис. 3.2. Вигляд заповнення е-декларації та послідовність прийняття дій громадянина в режимі «Смарт-митниця-громадяни»**

Для поглиблення автоматизованих технологій і покращення митних процедур під час митного декларування громадянами доцільно інтегрувати «Смарт-митниця-громадяни» в платформу «Смарт-митниця». Це дозволить скоротити час та період декларування товарів, які переміщуються через митний кордон громадянами. Також було б добре завершити діджиталізацію митних — процедур та митних формальностей.

Отже, ми бачимо, що для покращення процесу митного адміністрування, основним завданням є:

- запровадження новітніх технологій в процес діяльності митниць;
- розробка ефективних та сучасних електронних продуктів в сфері митного декларування та адміністрування;
- глибока інтеграція вітчизняної системи митного адміністрування у світовий митний простір.

### **Висновки до третього розділу**

У цьому розділі роботи нами встановлено і обґрунтовано таке: входження України до світового економічного й інформаційного простору передбачає розроблення чітко визначеної і зваженої державної зовнішньоекономічної політики, яка потребує принципово нових підходів до вдосконалення механізму митного регулювання зовнішньої торгівлі. Процес оновлення і удосконалення роботи митниці є неперервним, а тому постійно удосконалюється і реалізовується в межах різних державних програм та стратегій. А основним завданням ДМС є швидкий і всеосяжний перехід роботи органу в цифровий вимір, який полягає в повному переході до автоматизованих процесів митного адміністрування.

---

## ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті дослідження теми «Митне адміністрування: теорія та практика здійснення в Україні» ми дійшли до таких висновків.

Встановлено, що митне адміністрування – це особливий процес управління, комплекс адміністративних методів і засобів впливу на зовнішньо-економічну діяльність, що мають бути організовані так, щоб якісно реалізувати функції митного регулювання, контролю та забезпечення ефективного функціонування цієї сфери економіки.

Також, митне адміністрування доцільно розглядати з таких позицій:

- «система знань з управління митною справою держави»;
- «як законодавчо обумовлена діяльність митних органів щодо забезпечення надходжень в бюджет»;
- «як організаційно-контролююча діяльність контролюючих органів в митній сфері»;
- «як регламентовані законодавством процедури з зі справляння митних платежів.

Також у цьому розділі було досліджено особливості інституційного забезпечення митного адміністрування, структуру митних органів, їх підпорядкування, правове забезпечення і регламентування діяльності цієї державної інституції.

Встановлено, що Україні доцільно змінюватися в напрямку від ресурсної економіки до економіки виробництва вторинних товарів. Адже створення додаткової доданої вартості приводить до зростання зайнятості і розвитку країни, економічного зростання. Тоді як ресурсна економіка здатна вичерпуватися і створювати лише обмежений приріст доданої вартості в країні.

Також у даному розділі проаналізовано прагматику митного адміністрування, фіскальну роль митних платежів у забезпеченні фіскальної стійкості України. Аналіз митного адміністрування показав, що ця сфера



діяльності держави є надзвичайно важливою і ключовою при забезпеченні фінансової стійкості держави. Адже акумулювавши через митниці близько 50 % всіх податкових платежів, Україна отримує необхідний ресурс для виконання покладених на неї функцій – соціальний захист та економічний розвиток.

Обґрунтовано, що входження України до світового економічного й інформаційного простору передбачає розроблення чітко визначеної і зваженої державної зовнішньоекономічної політики, яка потребує принципово нових підходів до вдосконалення механізму митного регулювання зовнішньої торгівлі. Процес оновлення і удосконалення роботи митниці є неперервним, а тому постійно удосконалюється і реалізовується в межах різних державних програм та стратегій. А основним завданням ДМС є швидкий і всеосяжний перехід роботи органу в цифровий вимір, який полягає в повному переході до автоматизованих процесів митного адміністрування.

---

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка О. М. Податкове право. Навч. посіб. / О. М. Бандурка, В. Д. Понікаров, С. М. Попова – К.: Центр учбової літератури, 2012. С. 33.
2. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. К.: ИНФРА-К, 2005. С. 15.
3. Економічна енциклопедія: в 3-х томах. Т. 1. / ред. колектив С. В. Мочерний та ін. – К.: Академія, 2000. – С. 15
4. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: монографія/П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул, З. С. Варналій. – К.: Знання, 2008. – С. 235.
5. Іванов Ю. Б. Податковий менеджмент: підруч. / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, В. В. Карпова. – К.: Знання, 2008. – С. 186.
6. Управление таможенным делом: Учебное пособие. / под общей ред. В. В. Макрусева и В. А. Черных. – СПб.: Изд-во Троицкий мост, 2012. – С. 70.
7. Іванов Ю. Б. Податковий менеджмент: підруч. / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, В. В. Карпова. – К.: Знання, 2008. – С. 186.
8. Бечко П. К. Податковий менеджмент: навч. посіб. / П. К. Бечко, Н. В. Лиса. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – С. 126.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] // Режим доступу з <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] // Режим доступу з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/stru#Stru>.
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну фіскальну службу України» від 21 травня 2014 р. № 236 (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]/Режим доступу з <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF?nreg=236-2014-%EF&find=1&text=&x=9&y=7>.

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну фіскальну службу України» від 21 травня 2014 р. № 236 (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]/Режим доступу з <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF?nreg=236-2014-%EF&find=1&text=&x=9&y=7>.

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну фіскальну службу України» від 21 травня 2014 р. № 236 (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]/Режим доступу з <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF?nreg=236-2014-%EF&find=1&text=&x=9&y=7>.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну фіскальну службу України» від 21 травня 2014 р. № 236 (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]/Режим доступу з <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF?nreg=236-2014-%EF&find=1&text=&x=9&y=7>.

15. Наказ Державної фіскальної служби України «Про затвердження Класифікатора ДМС, митниць ДМС, їх структурних підрозділів, спеціалізованих департаментів і органів ДМС з питань державної митної справи» від 20.11.2014, № 315 (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] // Режим доступу з <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/66773.html>.

16. Структура експорту та імпорту України. Державна служба статистики України. URL : <https://ukrstat.gov.ua/>

17. Доходи державного бюджету. Open Budget. URL : <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>

18. Гапсєв Л. Електронне урядування: проблеми, пріоритети, завдання. *Держслужбо-вєць*. 2018. № 3. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2018/march/issue-3/article-34920.html>

19. Україна піднялася на шість пунктів у рейтингу конкуренто-спроможності економік. URL: <https://dt.ua/ECONOMICS/ukrayina-pidnyalasya-na>

shist-punktiv-u-reytingu-konkurento spromozhnosti-ekonomik-291231\_.html

20. Организация Объединенных Наций. Исследование ООН: электронное правитель- тельство 2018. Нью-Йорк: Организация объединенных наций, 2018. 299 с. URL: <https://publicadministration.un.org/publications/content/PDFs/UN%20E-Government%20Survey%202018%20Russian.pdf>.

21. Стратегія реформування державного управління України на 2016–2020 роки, схва- лена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua.474-p](http://zakon.rada.gov.ua.474-p).

22. Концепція розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua.649-p>.

23. Про затвердження Стратегічного плану розвитку ДМС України на 2015–2018 роки. Наказ Державної фіскальної служби України від 12.02.2016 р. № 80. URL: [http:// search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/DFS00530.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DFS00530.html).

24. Стратегічні ініціативи розвитку ДМС до 2020 року. Прес-служба Державної фіскаль- ної служби України від 12.01.2018 р. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/322784.html>.

25. У ДМС презентували громадськості «Смарт»-митницю. Державна фіскальна служба України: офіційний сайт. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/352064.html>.

26. Барікова А.А. Електронна держава: нова ефективність урядування: монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 135 с.

27. Бех В., Цокур Є. Електронне врядування у контексті світових тенденцій соціаль- ного розвитку. *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 75. С. 85–89. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ gileya\\_2013\\_75\\_85.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/gileya_2013_75_85.pdf).

28. Войцещук А.Д. Як працює нова автоматизована система управління ризиками на митниці? Дебет-кредит. URL: <https://news.dtki.ua/state/zed/53042>.

29. Давидов Р. Щодо автоматизації митних процедур: прес центр. URL:

[http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/media/annual-reports/wco\\_ar\\_2016\\_2017\\_en.pdf](http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/media/annual-reports/wco_ar_2016_2017_en.pdf)

30. Зелди Р. Есть ли в Украине перспективы цифровой таможни. Офіційний веб-сайт «ЛІГА.net». URL: [http://www.liga.net/opinion/297440\\_est-li-v-ukraine-perspektivu-tsifro-voy-tamozhni.htm](http://www.liga.net/opinion/297440_est-li-v-ukraine-perspektivu-tsifro-voy-tamozhni.htm).

31. Івашова Л.М., Кийда Л.І., Спрощений митний контроль у контексті економічної без-пеки: проблеми та шляхи їх розв'язання. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Дер-жавне управління»*. 2012. № 1(6). С. 146–152.

32. Разумей М.М. Особливості застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, основною метою якої є забезпечення вибіркової митного контролю. URL: <http://chp.com.ua/all-news/item/60270-osoblivosti-zastosuvannya-avtomatizovanoji-sistemi-analizu-ta-upravlinnya-rizikami-osnovnoyu-metoyu-yakoji-e-zabezpechennya-vibirkovosti-mitnogo-kontrolyu>.

33. «Е-Акциз» – ДМС реалізує новий онлайн сервіс. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/onenews/123175>.

34. Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіо-логічного та інших видів державного контролю : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2016 р. № 364. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/364-2016-%D0%BF>.

35. Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Державної митної служби України : Наказ Державної митної служби України від 4 листопада 2010 р. № 1341. URL: <http://minrd.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62603.html>

36. Про введення в дослідну та постійну експлуатацію програмно-інформаційного комплексу «Інспектор-2006» : Наказ Державної митної служби України від 25.01.2007 р. № 48. URL: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/MK070639.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MK070639.html).

---

37. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р. (редакція на 26 червня 1999 р.). URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995\\_6431](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_6431).

38. Митний Кодекс Союзу (UCC) (Регламент (ЄС) № 952/2013 від 09.10.2013 р. URL: <http://www.nmagencia.com.ua/info/mitniy-kodeks-es.doc>.

39. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/4495-12>.

40. Про особливості здійснення митних формальностей за попередньою митною декларацією типу «ЕА». Лист Міністерства доходів і зборів України від 23 вересня 2013 р.

№ 18879/7/99-99-94-01-06-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v8879810-13>.

41. Порядок заповнення митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності : Наказ Міністерства фінансів України від 28 травня 2012 р. № 614. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1014-12>.

42. Порядок використання електронних замків з функцією GPS – GSM навігації : Наказ Міністерства фінансів України від 3 грудня 2012 р. № 1266. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z2110-12>.

---